

SEL
KOMMUNE

BUDSJETT OG ØKONOMIPLAN

2024 – 2027

Formannskapet sin innstilling til kommunestyret 13.12.2023

Innhold

Innledning.....	3
Del 1 Førforståelse.....	3
Demografiutvikling	4
Vesentlige inntekts- og utgiftsforutsetninger	8
Risiko – utfordringer.....	9
Kommuneplanens samfunnsdel 2018-2030 og planstrategi 2020-2023	11
Verdiskaping og næringsutvikling	11
Attraktivitet og bokvalitet	14
Folkehelse og livskvalitet.....	16
Planstrategi og planarbeid	19
Interkommunalt samarbeid, vertskommuneansvar, selskapsavtaler og kirkelig fellesråd.....	19
Del 2 Rammeområdene.....	22
Rammeområde 1 – Sentralt og felles.....	22
Rammeområde 2 – Oppvekst.....	25
Rammeområde 3 – Helse og omsorg	28
Rammeområde 4 – Plan, teknisk og eiendom	32
Del 3 Investeringer 2024.....	36
Handlingsregler for overordnet, økonomisk styring.....	40
Del 4 Budsjettskjema.....	41
Bevilgningsoversikt 1A Drift	41
Bevilgningsoversikt 1B drift.....	42
Økonomisk oversikt drift.....	43
Bevilgningsoversikt investering Del A	44
Bevilgningsoversikt investering Del B.....	45
Oversikt gjeld og forpliktelser	46
Ordliste - forkortelser.....	47

Innledning

Reglene for budsjett og økonomiplan er hjemlet i Kommuneloven kapittel 14, samt kommunens økonomireglement kapittel 2 (sist revidert i kommunestyret 10.2.20, i sak 1/20). Årsbudsjettet er en bindende plan for kommunens midler og bruk av disse, og utgjør også første år av den fireårige økonomiplanen. Økonomiplanen og årsbudsjettet skal settes opp i balanse og være realistiske, fullstendige og oversiktlige.

Økonomiplanen utgjør kommuneplanens handlingsdel, jfr. Plan og bygningsloven §11-1 fjerde ledd og Kommuneloven §14-4 femte ledd.

I henhold til politisk delegeringsreglement (sist revidert av kommunestyret i sak 54/20), legger kommunedirektøren fram saldert budsjett- og økonomiforslag til behandling i formannskapet 15.11.23. Det er kommunedirektørens plikt å foreslå og sikre at budsjett- og økonomiplan fremmes iht. kommunelovens krav om realisme, balanse og fullstendighet i hele økonomiplanperioden. De folkevalgtes rolle er å utøve politikk ved behandling av forslaget som fremmes. Formannskapet legger fram sin innstilling i møte 21.11.23.

Formannskapets innstilling til sluttbehandling i kommunestyret vil ligge ute til offentlig ettersyn i perioden 24.11.-9.12.23. Innstillingen skal legges frem i følgende råd og utvalg i perioden:

- Arbeidsmiljøutvalget (AMU) og partssammensatt utvalg (PSU), 30.11.23
- Driftsutvalget 4.12.23
- Eldrerådet 5.12.23
- Rådet for mennesker med nedsatt funksjonsevne 5.12.23
- Ungdomsrådet 5.12.23

Kommunestyrets prioriteringer og bevilgninger, gjeld og vesentlige langsiktige forpliktelser skal etter kommunelovens § 14-4 settes opp i balanse, være realistisk, fullstendig og oversiktig. Dette betinger at tiltak må *konkretiseres og beskrives* i budsjett og økonomiplan.

Det ble gjennomført dialogkonferanse med kommunestyret, kommunens ledere og hovedtillitsvalgte 29.08.23. Kommunedirektøren orienterte kommunestyret om framlegg til statsbudsjett 2024, og det ble i budsjettkonferansen med formannskapet den 15.11.23 lagt fram en vurdering av den økonomiske situasjonen i Sel kommune. Videre vil det bli orientert til HTV/HVO i kommunedirektørens dialogmøte 17.11.23 og i kommunedirektørens utvida lederteam den 23.11.23. Med utgangspunkt i kommunedirektørens forslag til budsjett og økonomiplan den 15.11.23, legger formannskapet fram sin innstilling i møte 21.11.23. Dette vil ligge ute på høring fra 24.11.23-09.12.23. Kommunestyret sluttbehandler budsjett og økonomiplan 2024-2027 i møte den 13.12.23.

Del 1 Førforståelse

2023 har vært et særlig krevende år budsjettmessig. Året har vært preget av mange og uvanlig store usikkerhetsfaktorer knyttet til økninger i lønn og pensjon, generell prisvekst, renteøkning og et uforutsigbart energimarked. Sel kommune har pr. i dag store utfordringer med å holde budsjetttrammene for 2023. Dagens struktur og organisering utfordrer de økonomiske rammene, og er ikke bærekraftige. Kommunedirektøren har jobbet med å identifisere handlingsrom. Dette har

omhandlet å finne løsninger for inneværende regnskapsår, og for neste økonomiplanperiode. En optimal tjenesteproduksjon er ikke lenger mulig. **Godt nok-prinsippet vil gjøre seg gjeldende i alle sammenhenger og i alle tjenester fremover.**

For å få budsjettet og økonomiplanen i balanse, har det vært nødvendig å ta noen grep:

- Tilpasse oppgaver og tjenester til den demografiske utviklingen
- Omstilling til en mer bærekraftig økonomi, "godt nok"-prinsippet
- Håndtere den store prisveksten
- Forlenge nedbetalingstid på nye lån

I budsjett og økonomiplan 2024 – 2027 må det, i tillegg til dette, vesentlige endringer til for å opprettholde økonomisk balanse. Den digitale transformasjonen som kommuner gjennomgår, må omfatte "avskaffelse" av oppgaver, strukturer og systemer. For å få en varig endring, vil det være nødvendig med omstilling, omorganisering og nedbemanning. Dette vil kreve gode prosesser med analyser, involvering og medvirkning. Arbeidet vil omhandle grundig og helhetlig gjennomgang av organisering og oppgaveløsning. Prosessarbeidet har allerede startet. For å sikre nødvendig framdrift og effekt i økonomiplanperioden, er det avgjørende å få på plass en ekstern ressurs for å bidra til å identifisere handlingsrom og ivareta drift av prosesser i 2024.

Kommunedirektøren jobber med at vi skal bli vesentlig mer **arealeffektive**. Nye arbeidsformer og økt samhandling krever nye tankesett og løsninger. Samtidig gir det å jobbe hjemmefra muligheter til å realisere arealeffektivitet. Bevissthet rundt arealeffektivisering skal være gjennomgående kontinuerlig og systematisk i fokus i hele organisasjonen.

HTV og HVO må involveres i disse prosessene. Plan for omstilling og nedbemanning i Sel kommune, PSU 21.3.17, sak 2/17 må legges til grunn i alle omstillings- og nedbemanningsprosesser.

FNs bærekraftsmål

Klimagassutslipp skal halveres innen 2030. Dette er et felles ansvar som Sel kommune skal ta sin del av. Selsamfunnet har senest gjennom uværet "Hans" fått erfare hvilke utfordringer klimaendringene kan gi lokalt. Det er fremdeles store uavklarte kostnader og utfordringer knyttet til denne hendelsen. Sel kommune er på generelt grunnlag opptatt av at **klima og miljøhensyn** skal veie tungt i alle saker.

Fokus på FNs bærekraftsmål, miljø og klima skal prege denne økonomiplanperioden.

Demografiutvikling

For å kunne møte utgiftsbehovet i befolkningssammensetningen som staten legger til grunn i inntektsoverføringene, må de økonomiske midlene dreies fra yngre til eldre. Tabellen nedenfor viser

hvordan Sel kommune blir utgiftsutjevnet i inntektssystemet ut ifra innbyggersammensetningen:

SEL kommune

Beregning av utgiftsbehov - tillegg/trekk i 2024

(utgiftsutjevnedede tilskudd)

2024-prisnivå for årene 2025-2027

	Hele Landet	Sel		Bruk av folketall 1.7.2023		
	Vekt	Utgiftsbehovs-indeks	Pst. utslag	Tillegg/ fradrag i utgiftsutj		Endring fra foregående år
				innb	1000 kr	1000 kr
0-1 år	0,0058	0,7877	-0,12 %	-80	-449	306,3
2-5 år	0,1348	0,7421	-3,48 %	-2 256	-12 676	-430,1
6-15 år	0,2527	0,8771	-3,11 %	-2 016	-11 325	77,0
16-22 år	0,0241	0,9711	-0,07 %	-45	-254	-180,2
23-66 år	0,1081	0,9261	-0,80 %	-518	-2 913	-279,2
67-79 år	0,0605	1,3697	2,24 %	1 451	8 154	56,7
80-89 år	0,0806	1,6162	4,97 %	3 223	18 106	2 205,8
over 90 år	0,0403	1,8754	3,53 %	2 289	12 861	3 812,4
Basistillegg	0,0163	2,6329	2,66 %	1 727	9 704	553,9
Sone	0,0103	3,1298	2,19 %	1 424	7 998	623,8
Nabo	0,0103	1,7064	0,73 %	472	2 652	569,2
Landbrukskriterium	0,0019	3,5091	0,48 %	309	1 738	-100,1
Innvandrere 6-15 år ekskl Skandinavi	0,0067	0,9188	-0,05 %	-35	-198	469,1
Flyktinger uten integreringstilskudd	0,0078	0,4761	-0,41 %	-265	-1 490	117,6
Dødlighet	0,0474	1,0599	0,28 %	184	1 036	-370,9
Barn 0-15 med enslige forsørgere	0,0168	0,9529	-0,08 %	-51	-289	484,7
Lavinntekt	0,0105	0,7743	-0,24 %	-154	-864	123,6
Uføre 18-49 år	0,0060	1,3194	0,19 %	124	699	6,6
Opphopningsindeks	0,0088	0,4742	-0,46 %	-300	-1 687	-28,7
Aleneboende 30 - 66 år	0,0180	0,9673	-0,06 %	-38	-214	-19,1
PU over 16 år	0,0507	1,9647	4,89 %	3 174	17 831	829,8
Ikke-gifte 67 år og over	0,0474	1,5347	2,53 %	1 645	9 240	1 128,9
Barn 1 år uten kontantstøtte	0,0163	0,6504	-0,57 %	-370	-2 077	1 016,1
Innbyggere med høyere utdanning	0,0179	0,6235	-0,67 %	-437	-2 457	-127,5
1 Kostnadsindeks	1,0000	1,14572	14,57 %	9 456	53 126	10 846

Sel kommune får stadig økte inntekter for innbyggere over 67 år og mindre for innbyggere under 67 år. Skal kommunen klare å dreie midler til styrking av eldreomsorg, må det reduseres på andre områder.

Realistisk planlegging

Barnehager, grunnskoler og sosiale tjenester driftes dyrere enn utgiftsbehovet tilsier, mens helse og omsorg har en vesentlig lavere prioritering enn hva inntektssystemet kompenserer for. Dette har vært en varslet utvikling fra 2014/2015 som Sel kommune ikke har evnet å ta tilstrekkelig tak i. Nå er denne varslede utviklingen blitt en krevende realitet. Realistisk planlegging er viktigere enn noen gang. Dette vil kreve harde prioriteringer og rask handling. **2024 skal være et inngripende omstillings- og endringsår for å rigge struktur og tjenesteproduksjon, slik at driften fremover vil være økonomisk bærekraftig.**

Statsforvalteren viser bekymring for Sel kommune sin utvikling i lånegjeld. Sel kommune er justert fra grønt til gult nivå i Statsforvalterens ROS-analyse av lånegjeld. Kommunedirektøren er opptatt av å finne nøkterne alternativ til planlagte investeringer i økonomiplanperioden.

Tidligere utredningsarbeid knyttet til framtidig bo- og tjenestetilbud innen helse og omsorg peker på store investeringsbehov. Rentesituasjonen og lånegjelda vår tilsier at en må se etter *gode nok* tiltak for brukere og ansatte, som gir rasjonalitet i drift. En ny utredning som tar utgangspunkt i arbeidet som ble oppstartet i 2019, men som tar for seg alternative løsninger, må startes vinter 2024. **Godt-nok-prinsippet** må legges til grunn for arbeidet.

Flomsikringsarbeidet av Otta sentrum er i prosjekteringsfasen. Det er angitt oppstart i løpet av 2024 og ferdigstilling 2027-2028. NVE varslar om at uværet "Hans", og det merarbeidet det har medført, vil påvirke fremdrift. Distriktsandelen ved flomsikring av Otta er en vesentlig utgift som er forutsatt lånefinansiert. Estimatenes her er foreløpige og usikre. Distriktsandelen i flomsikringsarbeid er særlig krevende på toppen av andre nødvendige investeringer. En egenandel på flomsikringsarbeidene på 20%, vil gi Sel kommune en situasjon som en vil ha store utfordringer med å løse. Distriktsandelen er stipulert til kr 50 mill., fordelt i slutten av planperioden. Kommunedirektøren oppfordrer politisk nivå til å jobbe i sine systemer for å redusere denne, samt sørge for at statlige aktører som for eksempel Bane Nor og Innlandet fylkeskommune blir med og tar en del av distriktsandelen.

Bosetting

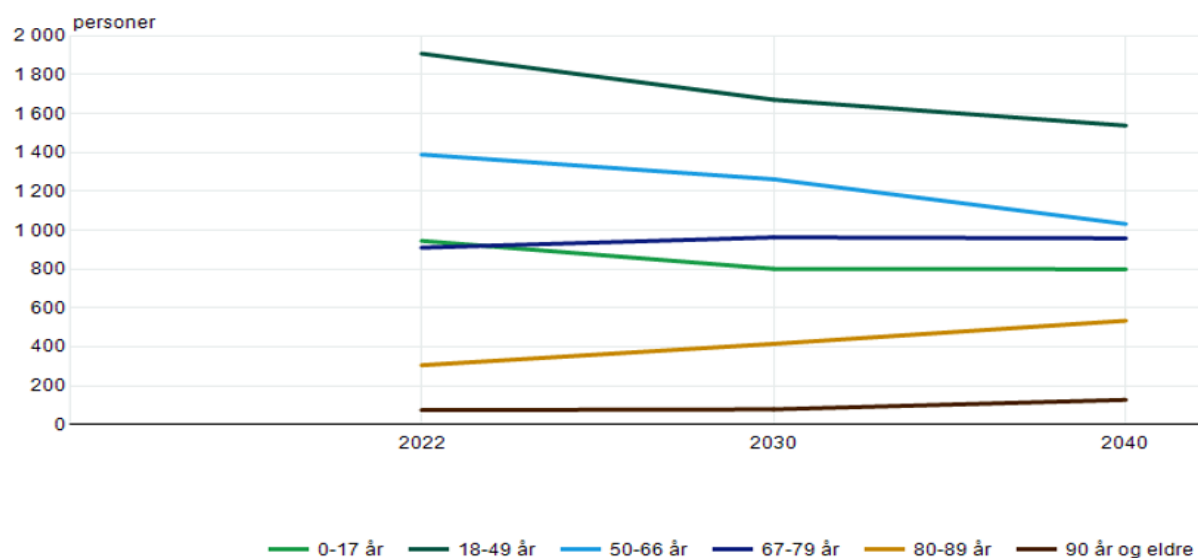
Sel kommune vedtok i 2023 å bosette 55 flyktninger. Anmodning fra UDI om bosetting for 2024 er på **40 flyktninger**. Kommunen må i tillegg regne med å få fordelt enslige mindreårige med følgeperson. Kommunen har pr. 15.11.23 to fullsatte asylmottak med til sammen 440 asylanter som venter på bosettingskommune.

Innbyggertall

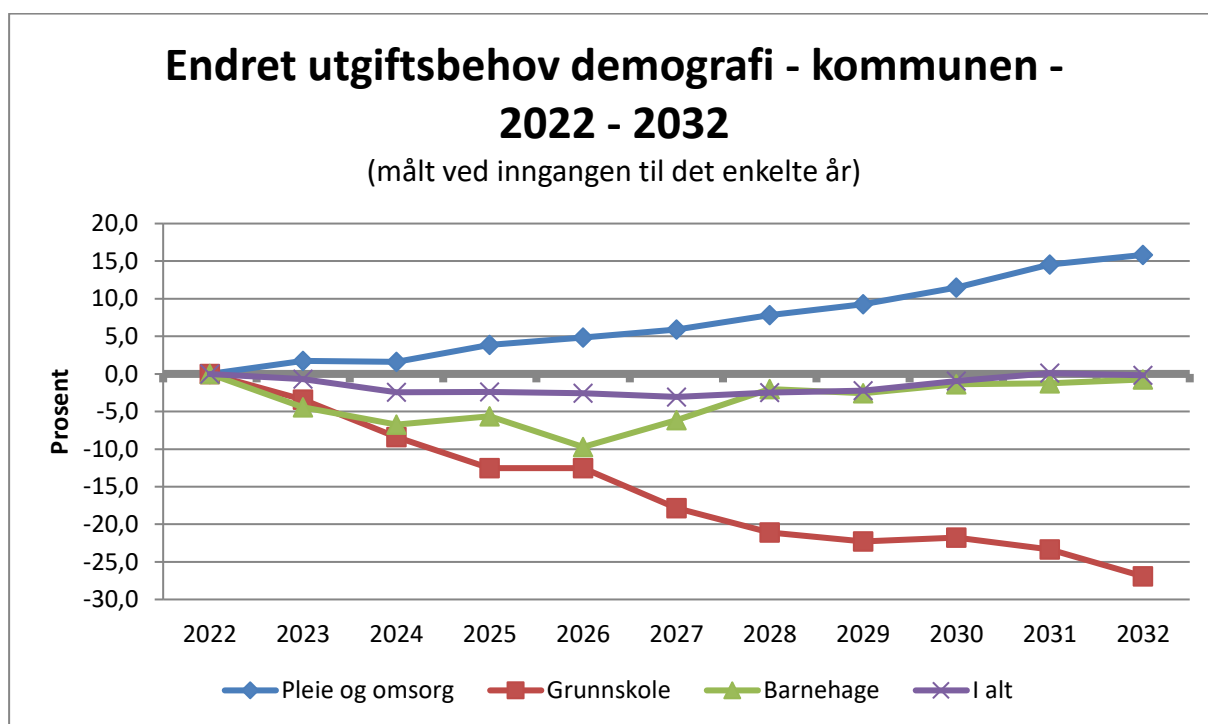
Antall innbyggere pr. 01.07.2023 var 5621, det er en økning på 83 i forhold til samme tidspunkt i 2022. Økt innbyggertall kommer av tilflytting og bosetting. Netto fødselstall er fremdeles negativt. Siste tilgjengelige framskriving oppdatert i SSB 5.07.22 (ingen nye tall i 2023 på grunn av flyktningestrømmen fra Ukraina) viser følgende utvikling:

- 5190 innbyggere i 2030 (5 167 i 2022-prognose)
- 4 807 innbyggere i 2050 (4807 i 2022 prognose)
- I tillegg til selve innbyggertallet, gir befolknings sammensetningen en indikator på hvilke utgiftsbehov de ulike tjenestene vil ha framover:

13600: Framskrevet folkekemengde 1. januar, etter alder og år. Sel, Hovedalternativet (MMMM).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

FIGUR 1 OG 2. KILDE: SSB/KS DEMOGRAFIMODELL JULI 2022

Vesentlige inntekts- og utgiftsforutsetninger

Frie inntekter – skatteinntekt og rammetilskudd

Nedenfor er det gitt et kort sammendrag av vesentlige inntekts- og utgiftsforutsetninger for budsjett- og økonomiplanen.

Frie inntekter	2023	2024	Endring
Rammetilskudd (1800)	212 269	237 198	24 929
Skjønnsmidler (1801)	2 000	2 000	0
Skatt og inntektsutjamning	193 797	210 523	16 726
Sum frie inntekter	408 066	449 721	41 655

Rammetilskudd for 2024 er lagt inn etter prognose fra statsbudsjettet.

Skatteinngang og inntektsutjamning er lagt inn etter statsbudsjettets prognose, men med litt økning på grunn av økt innbyggertall. Statsbudsjettets anslag legger til grunn at det er samme folketall 1.1.2024 som 1.1.2023. Det er lagt inn kr 2,3 mill. ekstra i skatteinntekter/inntektsutjevning med bakgrunn i økende innbyggertall i 2024 på grunn av flyktningetilstrømming.

Skatteinngangen i Sel kommune har over tid ligget på ca. 66 % av landsgjennomsnittet, men er pr. september 2023 på 65 % av landsgjennomsnittet.

Lønns- og prisforutsetninger

Lønnsveksten for 2024 er basert på prognoser fra SSB med 4,9 %. Økningen er beregnet etter estimert lønnsgrunnlag for 2023 og utgjør ca. kr 16 mill. Virksomhetene er kompensert i rammene med det som gjelder lønnsoverhenget fra 2023. I tillegg kommer sentralt oppgjør og lønnsglidning som er avsatt på sentral post, og vil bli fordelt til virksomhetene når lønnsoppgjøret er kjent i 2024. I forslag til statsbudsjett er lønns- og prisveksten (deflator) anslått til 4,3 %.

Pensjonspremien er budsjettert med 20,4 % i KLP og 8 % i Statens pensjonskasse. Sel kommune budsjetterer pensjonskostnaden, dvs. premie korrigert for premieavvik. Premieavvik på pensjon er budsjettert med netto kr 7,8 mill., herav kr 26,7 mill. i nytt premieavvik og kr 18,9 mill. i tilbakeføring av tidligere års premieavvik (amortisering av premieavvik).

Arbeidsgiveravgift er lagt inn med 6,4 %. I tillegg skal det betales 5 % ekstra arbeidsgiveravgift på lønninger over kr 800.000.

Prisjustering Det er som hovedsak ikke gitt noen økning til virksomhetene som kompenserer for dette. Det betyr at det må foretas en prioritering innenfor driftsrammene. Det er imidlertid kompensert for prisvekst på enkeltsaker der det ikke lar seg finansiere innenfor rammen. Dette gjelder bl.a. kompensasjon for lisensutgifter.

Eiendomsskatt og utbytte

Skattelistede blir først lagt ut i begynnelsen av desember, slik at det fortsatt er usikkerhet knyttet til inntektsanslagene for eiendomsskatt. Det er totalt budsjettert eiendomsskatteinntekter på kr 23,4 mill. Dette er en økning på kr 3,6 mill. fra 2023 der økning i skattlegging av kraftverk utgjør kr 0,9 mill., økning i likningsverdier kr 1,2 mill. og økning som følge av kontorjustering 10 % på fritids- og næringseiendommer på kr 1,5 mill.

Det er lagt inn økning i utbytte fra AS Eidefoss med kr 1 mill. for hvert år i planperioden. I tillegg er det lagt inn kr 0,5 mill. i utbytte fra Sandbumoen industriselskap i 2024.

Gebyr- og betalingssetser

Gebyrregulativet er en del av budsjettforutsetningene og fremmes som egen sak med vurderinger knyttet til de ulike områdene.

Risiko – utfordringer

I en stram kommuneøkonomi er evnen til å møte uforutsette hendelser særlig sårbar. Nedenfor er det omtalt risikofaktorer som vil kunne gi kommunen ytterligere økonomiske utfordringer.

Renteutvikling

Det er lagt til grunn 5,3 % lånerente på flytende lån i 2024, og noe reduksjon i planperioden. Dette er i tråd med rentebanen til Norges bank. Volumet på kommunens lånegjeld er stor, og dette gjør kommunen ekstra eksponert for endringer i rentenivået. Kommunen har rentesikring i form av videre utlån av startlån, renter av ansvarlig lån Eidefoss, lån for selvkostområder, bankbeholdning og fast rente på mye av lånene. I tillegg vil en renteøkning føre til at pensjonspremien reduseres noe, da kommunen får bedre avkastning på pensjonsmidlene.

Nytt inntektssystem

Fra og med 2025 vil det bli innført nytt inntektssystem for kommunene. Høringsutkastet viste at Sel kommune vil tape kr 6 mill. dersom forslaget blir vedtatt. Dette på grunn av vesentlige endringer i kostnadsnøkkel knyttet til psykisk utviklingshemmede. Høringsutkastet har gitt stor motstand i høringsinnspillene, og det er usikkert om det blir vedtatt. Det er ikke tatt høyde for reduserte inntekter som følge av dette i økonomiplanen.

Systemkompetanse

Det er stilt store krav til systemkompetanse innenfor databaserte fagsystemer i hele organisasjonen. Systemene generer utgifter og inntekter til kommunen, og det er knyttet økonomisk risiko til om

systemene ikke blir vedlikeholdt og brukt i tråd med lov og avtaleverk. Videre skal systemene gi faglig dokumentasjon og danne grunnlag for ulike rapporteringer. Dette krever ressurser til vedlikehold og opplæring, slik at en sikrer effektive løsninger og riktige resultater. System innenfor helse og omsorg, kommunale avgifter, innkjøp og økonomi samt skole er områder det må settes et særlig fokus på for å sikre effektiv organisering og økt kompetanse.

I de senere årene har Norge opplevd en økende trussel om hacker-angrep. Datainnbrudd som kan få store økonomiske, driftsmessige og menneskelige konsekvenser. Datasikkerhet må derfor ha høy og vedvarende prioritet politisk, i organisasjonen og i det regionale IT-samarbeidet. Orientering om og vurdering av datasikkerheten i Sel kommune skal inngå i kommunens årsmelding.

Uforutsette hendelser

Det er ikke budsjettert med reserver for å takle uforutsette hendelser som flom eller andre klimatiske utfordringer, større ulykker, pandemier og eventuelle rettsaker. Det er stor usikkerhet knyttet til utviklingen i verdensøkonomien. Det fremlagte budsjettet er stramt, og den minste uforutsatte hendelse vil gi konsekvenser.

Pensjon og lønn

Det er risiko for at reguleringspremie på pensjon kan bli vesentlig høyere dersom lønns- og pensjonsoppgjøret blir høyere enn forutsatt i budsjettet.

Rekruttere, beholde og øke kompetanse

Å rekruttere er trolig den aller største utfordringen Sel kommune står overfor. Mangel på søkere til utlyste stillinger kan føre til at en må benytte vikarbyrå. Ett av tiltakene for å sikre nok folk med riktig kompetanse er en overordna kompetanseplan med nødvendige virkemidler for gjennomføring.

Kommunedirektøren vil starte et arbeid med en ny arbeidsgiverstrategi. Strategien skal vise vei i et samfunns- og arbeidsliv i stor endring. Den skal synliggjøre hvordan kommunen vil jobbe for å utvikle organisasjonen og de menneskelige ressursene i organisasjonen, for å oppnå kommunens overordna mål. Strategien skal danne grunnlag for de handlinger og verdier som arbeidsgiver står for og praktiserer overfor medarbeidere hver dag.

Oppfølging tilsyn

Kommunen har gjennom året flere tilsyn knyttet til ulike deler av tjenesteproduksjonen og til kommunens bygg og anlegg. I den grad tilsyn fører til avvik og pålegg, kan dette gi økte drifts- og/eller investeringsutgifter.

Kostnader anbud og rammeavtaler

Det er ikke lagt inn reserver som dekker opp for eventuelle kostnadsøkninger som følge av nye anbud og rammeavtaler.

Barnevernstiltak

Budsjettering av barnevernstjenesten er gjort utfra ny finansieringsmodell etter oppvekstreformen, iverksatte og godkjente vedtak.

Flyktninger og asylmottak

I budsjettet for 2024 ligger det inne inntekter for ca. kr 30 mill. i integreringstilskudd og vertskommunemidler for asylmottak. Det er helt avgjørende at kommunen må omstille seg raskt og ta ned utgifter tilsvarende når disse inntektene i framtiden vil bli redusert.

Sentrale føringer

Det er ikke tatt høyde for statlige føringer som kan påvirke inntektene til kommunen utover det som er beskrevet i dokumentet. Som eksempel kan nevnes innretting av inntekter fra kraft og eiendomsskatt.

Kommuneplanens samfunnsdel 2018-2030 og planstrategi 2020-2023

[Kommuneplanens samfunnsdel](#) ble fastsatt av kommunestyret 10.12.18, i sak 69/18. Økonomiplanen utgjør kommuneplanens handlingsdel, jfr. Plan og bygningsloven §11-1 fjerde ledd og Kommuneplanloven §14-4 femte ledd. Her gjengis status i satsinger, samt mål/tiltak videre i økonomiplanperioden, som bygger opp under delmål i de tre overordna innsatsområdene i kommuneplanens samfunnsdel:

- Verdiskaping og næringsutvikling
- Attraktivitet og bokvalitet
- Folkehelse og livskvalitet

Verdiskaping og næringsutvikling

Delmål i kommuneplanens samfunnsdel 2018-2030:

- *Natur- og kulturarv som verdiskaper i balanse mellom dagens bruk, og vern for framtidig næringsutvikling og sysselsetting*
- *Bærekraftig infrastruktur som sikrer grunnlag for videre positiv næringsutvikling og bosetting*
- *Videreutvikle skapervilje, kompetanse og mulighet for livslang læring*
- *Otta som knutepunktet og drivkraften i regionen innen næring, helse, utdanning, kultur og samferdsel*
- *En profesjonell og offensiv vertskommune for private og offentlige virksomheter og arbeidsplasser*

Grønt gir for Gudbrandsdalen

Gjennom fire år har kommunene i Gudbrandsdalen bidratt til suksessen i prosjektet «Krafttak for grønn vekst». Prosjektet var et initiativ fra Gudbrandsdal Energi Holding, Eidefoss, Skjåk Energi, SpareBank 1 Gudbrandsdal og SpareBank 1 Lom og Skjåk og ble medfinansiert av alle tolv kommuner i Gudbrandsdalen og Innlandet Fylkeskommune. Skåppå har vært innleid som prosjektleder. Kommunene og fylkeskommunen har stilt med en representant inn i både styringsgruppe og arbeidsgrupper. Prosjektet har lyktes fordi vi har jobbet sammen og sett synergier på tvers av både kommunegrenser og bransjer.

Fremover vil næringslivet i Gudbrandsdalen møte strengere krav fra sin egen bank, fra markedet og myndigheter blant annet på dokumentasjon av klima og miljødata. Dette er det få som er klare for. Ved å jobbe mer systematisk med bærekraft, vil bedriftene få mulighet til å vokse innenfor nye grønne verdikjeder og skape framtidens arbeidsplasser. Krafttak for grønn vekst har avdekket at næringslivet trenger mer støtte for å møte kommende krav og ta tak i mulighetsrommet som ligger her:

- mer kompetanseheving om hva bærekraft er og hvordan jobbe med det, både innen klima og miljø, sosiale forhold og økonomi.

- bistand til å ta bærekraftkompetansen i bruk i virksomheten.

- bistand til å møte kravene til rapportering på miljødata som kommer fra 2024.

- tilgang på fag og strukturkompetanse for å lykkes med utvikling og vekst.

Sel kommunene er invitert med videre i en ny satsning som skal bidra til at næringslivet rigges for framtidens behov og krav, og at Gudbrandsdalen settes på kartet som en smart, grønn dal. Natur- og kulturarv som verdiskaper i balanse mellom dagens bruk, og vern for framtidig næringsutvikling og sysselsetting.

Prosjektet er planlagt gjennomført over 3 år. Prosjekteierne bidrar med kr.1.570.000 kroner per år. Innlandet fylkeskommune har bevilget 1.200.000 kroner til gjennomføring i første prosjektår. Kommunene inviteres med dette inn i det videre samarbeid et med et bidrag på 30.000 kroner hver per år i tre år.

Sandbumoen Industriselskap AS er etablert som et heleid kommunalt aksjeselskap der Sel kommune ved etableringen i 2021 var eeneier, men kommunene Vågå, Lom og Nord-Fron tiltrådte som eiere ved emisjon høsten 2022. Sel kommunestyre vedtok i sak 78/20 og 31/21 å gå inn i selskapet med kr 25 mill. i kapital ved finansiering fra Sjoafondet med kr 10 mill. og felles disposisjonsfond med inntil kr 15 mill. Totalt har kommunene gått inn i selskapet med kr 48 mill. På grunn av markedssituasjonen er prosjektet satt i bero frem til 1.april 2024. Dersom prosjektet ikke blir noe av, vil kommunen få tilbakebetalt kapitalen og som kan brukes som egenkapital til andre investeringer for å redusere lånegjeld i planperioden.

Sandbumoen næringsareal er etablert av Sel kommune med tre tomter for næringsetablering.

Gudbrandsdal Slakteri Eiendom AS skal etter planen bygge slakteri på den øverste tomta. På grunn av utfordringer i markedet er byggestart forskjøvet ytterligere i forhold til opprinnelig planer. Pr. nå er prosjektet satt i bero til 1.april 2024.

Bærekraftig infrastruktur som sikrer grunnlag for videre positiv næringsutvikling og bosetting

I forbindelse med ambisjonen om å være en næringsvennlig kommune, er tilgjengelig infrastruktur en viktig forutsetning. Kommuneplanens arealdel synliggjør areal til næringsbebyggelse i alle deler av kommunen.

Utbygging av **digital infrastruktur** har vært et viktig satsingsområde for Sel kommune. Det er gjort et omfattende arbeid for å sikre størst mulig dekningsgrad de siste årene.

Alle pågående utbyggingsprosesser forventes ferdigstilt i 2023. Det gjenstår ca. 100 husstander, i hovedsak er dette i Heidal, men også noen spredte boliger i andre deler av kommunen. Utbygging av de gjenstående husstandene vil bli drøftet i kommunestyret ved neste mulige søknadsrunde med Ncom-midler.

Videreutvikle skapervilje, kompetanse og mulighet for livslang læring

Sel kommune har oppnådd gode resultater i forhold til satsing på **pedagogisk entreprenørskap i grunnopplæringa**. Regionrådet betaler kontingenten til Ungt entreprenørskap. Finansiering av drift i 2023 ble gjort innenfor ordinære rammer. Kommunedirektøren ser pedagogisk entreprenørskap som en viktig og verdifull del av skoletilbudet i Sel med potensial for videreutvikling.

Omtale av **Nord-Gudbrandsdal lokalmedisinske senter – NGLMS** og det regionale helsesamarbeidet, ligger [her](#).

Næringsvennlig kommune

Kriterier for en næringsvennlig kommune er definert i den kommunale næringsstrategien. Dette er et kontinuerlig arbeid ved alle virksomheter i kommunen. I regi av omstillingsprogrammet Styrk Sel ble det vinteren 2023 gjennomført en forstudie med kartlegging av Sel kommune som næringsvennlig kommune. Styret i Styrk Sel har besluttet at det skal videreføres med et forprosjekt. Dette vil kreve en prosjektleder i ca. 30 % stilling. Kommunedirektøren innstiller på at dette må dekkes av eksisterende midler i "Styrk Sel".

Sel kommune er i forslag til statsbudsjett, fremmet i oktober, ikke tilgodesett med midler til **kommunalt næringsfond** i 2024.

Det har de siste årene vært gitt støtte til ulike partnerskap/samarbeid for næringsutvikling. I henhold til formannskapets vedtak i sak 22/18, ble det bevilget kr 25 000 årlig til **Skåppå AS** i perioden 2018-2020 som tilskudd til finansiering av næringshageprogrammet. Formannskapet behandlet og godkjente i sak 126/20 utvidet bevilgning for avtaleperioden 2021-2023. Videreføring av partnerskapsavtalen 2024-2026 vil legges fram for formannskapet i desember 2023.

Samarbeidsavtalen med **Otta handels- og næringsforening** - OHNF, er reforhandlet i 2021 med årlig tilskudd på kr 0,1 mill. Avtala går til og med 2024.

Kommunedirektøren mener det er vesentlig å fremme informasjons- og omdømmearbeid fremover. Sel kommune er opptatt av å bygge et godt omdømme, gjennom nærhet til våre innbyggere. Dette må være tuftet på profesjonalitet og nøkternhet. Det er satt av kr 50 000 til Otta Martnan og profileringsarbeid i 2024, med mål om god omdømmebygging samt å profilere våre tjenester gjennom synlighet, relasjonsbygging og dialog.

Attraktivitet og bokvalitet

Delmål i kommuneplanens samfunnsdel 2018-2030:

- *En offensiv og inkluderende kommune som tiltrekker seg nye innbyggere*
- *Ha gode service- og tjenestetilbud tilpasset økonomisk bærekraftige rammer*
- *Sikre god bokvalitet, levende og bærekraftige lokalsamfunn*
- *Sel som trygt og robust lokalsamfunn som tar samfunnssikkerhet og beredskap på alvor*

Sel har en ambisjon om å være en attraktiv bokommune. Det er viktig for kommunen å

- øke tilflytting.
- redusere fraflytting gjennom å legge til rette for å etablere arbeidsplasser.
- redusere fraflytting gjennom å planlegge realistisk slik at tjenestene blir gode og treffsikre for de som allerede bor i kommunen vår.

Kommunen må gjøre seg attraktiv for den yrkesaktive aldersgruppen med høy kompetanse, barnefamilier og personer i etableringsfasen. Bosetting av flyktninger bidrar positivt til innbyggertallet, og er et potensiale til å bygge et godt og trygt inkluderende flerkulturelt samfunn. Arbeidsplasser må finnes i nærheten, og det må være gode tjenestetilbud innen helse, barnehage og skole, tilgang på boliger, byggeklare boligtomter samt et bredt tilbud innen kultur og sosiale møteplasser. Sel kommune ferdigstilte i 2023 ny Otta skole 1-7 i Øya. Skolen er fremtidsretta og moderne og fremstår som en god læringsarena i et sterkt fagmiljø, og som samlingspunkt og parkpreget nærområde til Otta sentrum. Ny Otta barnehage på Nyhusom vil stå klar fra årsskiftet, ha god kapasitet i nye moderne lokaler i rolig trygge omgivelser med et sterkt fagmiljø.

En offensiv og inkluderende kommune som tiltrekker seg nye innbyggere

Kommunen bruker ellers aktivt tilgjengelige data fra undersøkelser i regi av interesseorganisasjoner, nasjonale statistikker som KOSTRA, kommunebarometer og Statsforvalterens kommunebilder i planlegging, rapportering og faglig drøfting. De obligatoriske brukerundersøkelsene hjemlet i særlovgivning, brukes også aktivt eksempelvis i tilstandsvurdering. Forvaltningsrevisjoner i regi av kontrollutvalget og resultat av tilsyn knyttet til særlovgivning vil også være viktige grunnlag for læring og kvalitetsutvikling.

God informasjon er sentralt i kommunens omdømmebygging. Teknologisk utvikling og bruk av sosiale medier har i stor grad endret våre kommunikasjonsmåter. Innbyggernes mulighet for innsyn og deltagelse har økt formidabelt, noe som igjen gir muligheter for å trekke innbyggerne sterkere med i

utviklingsprosesser. Dette stiller igjen store krav til omstilling i kommunens måte å kommunisere på. Erfaringene fra "Hans" viser at informasjonsarbeidet fungerer godt i beredskaps- og krisesituasjoner. Det er samtidig en utfordring å sikre kontinuerlig informasjonsflyt til innbyggerne i andre sammenhenger, eksempel brukerundersøkelser. Det vil bli viktig framover å få på plass en helhetlig og sammenhengende **strategi for digital innholdsproduksjon**. Det er imidlertid ikke funnet midler til å finansiere en slik stillingsressurs i budsjett. Det må søkes finansiering gjennom andre kilder.

Gode service- og tjenestetilbud tilpasset økonomisk bærekraftige rammer

Framtidig befolkningsutvikling- og sammensetning viser at de statlige overføringene til innbyggere i barnehage- og skolealder blir redusert. En økende andel eldre innbyggere vil medføre ytterligere ressursbehov innen helse og omsorg. En ser en vesentlig endring i utfordringsbildet for psykisk helse blant barn og unge. Antall barn med store behov for oppfølging øker. Dette utfordrer oss når det gjelder dagens barnehage- og skolestruktur, og kompenseres *ikke* gjennom inntektssystemet. I henhold til framskrevet barnetall, må utgiftsbehovet for barnehager og grunnskoler reduseres utover i økonomiplanperioden.

Søkermonsteret til barnehage har de siste årene vist økt etterspørsel etter barnehageplasser i Otta sentrum og Heidal, og en redusert etterspørsel på Sel. Sel barnehage fungerer i dag som mottaksbarnehage for Sel mottak og Dovregubben mottak.

En ytterligere forventet nedgang i barnetallet viser at det ikke er tilstrekkelig å redusere utgiftsbehovet som forutsatt bare ved å samle barnehagene i Otta sentrum. **Barnehager og skoler har svært redusert handlingsrom innenfor gjeldende struktur. Det vil derfor ikke være mulig å redusere utgiftsbehovet uten å foreta ytterligere strukturelle grep i økonomiplanperioden.** Kommunedirektøren er opptatt av å identifisere hvilke tiltak som må til for å kunne klare å opprettholde drift i disse tjenesteområdene. Dette vil ha fullt fokus i prosess for organisasjonsgjennomgang og omstillingsarbeid som kommunedirektøren vil starte opp i januar 2024.

Sikre god bokvalitet, levende og bærekraftige lokalsamfunn

Gamle Otta skole-tomta er regulert til boligformål. Sel kommunestyre har vedtatt at Sel kommune fortsatt skal beholde eierskapet til tomta. Det gjennomføres nå et forprosjekt som skal danne grunnlag for politisk sak og vedtak om prosess og videre planer. Det skal gjennomføres en spørreundersøkelse hos innbyggerne for å kartlegge boligbehov før en arkitekt- /prosjektkonkurranse blir lagt ut. Det er gjort et grundig og godt forarbeid for å sikre treffsikkerhet i markedet. Det blir gitt en orientering om saken i desember 2023, med mål om politisk behandling av begge sakene i første kommunestyret i 2024.

Arbeidet med å revidere **Boligsosial plan for Sel kommune (2018-2028)**, har resultert i en utvidet tilnærming til tematikken. I sak 56/2023 konfirmerte kommunestyret å utvide mandatet fra revidering av boligsosial plan til å lage en helhetlig boligplan for Sel kommune. Planen skal orienteres om i KS den 13.12.23.

Pr. i dag ligger et stort antall boliger for salg i Sel kommune, og realismen i behovet må kvalitetssikres for å bli mest mulig treffsikre på dimensjonering av boligtyper. Planprogram for revidering av kommuneplanens arealdel har boligtomter som ett av de prioriterte temaene.

Sel som trygt og robust lokalsamfunn som tar samfunnssikkerhet og beredskap på alvor

Kommunen har et ansvar både for å forebygge alvorlige ulykker og begrense skadene ved kriser og katastrofer. Helt sentralt i dette arbeidet er gjennomføring av risiko- og sårbarhetsanalyser, en god beredskap og øvelser. Gjennom øvelser får kommunene anledning til både å kvalitetssikre kriseplaner, og forbedre egen krisehåndteringsevne. Regelmessige øvelser er en betingelse for å gjøre kommunen beredt til å håndtere kriser i 2024 og videre i økonomiplanperioden. Sel kommune støtter opp om egenberedskapsuka som arrangeres hver høst.

I tillegg til analyser, planverk og øvelser, har kommunen de siste årene hatt hendelser som har satt beredskapen på prøve, men også bidratt til å styrke den helhetlige kompetansen både i kommuneorganisasjonen og lokalsamfunnet for øvrig.

Arbeidet med den regionale ROS-analysen er ikke i startet opp. Sel kommune vil utarbeide en helhetlig ROS-analyse som skal ferdigstilles juni 2024, og vil ta del i arbeidet med utarbeiding av regional plan når arbeidet startes opp. Det er ikke mulig å anslå aktivitetsendringer som følge av dette. Men fokus på oppdatert planverk knyttet til pandemi og smittevern vil fortsatt være viktige forutsetninger.

Kommunen må ha økt fokus på beredskap for ekstremvær og naturhendelser. Vi har et gjennomgående fokus på dette gjennom all planlegging og tiltak etter plan og bygningsloven. I tillegg er det viktig å finne rom for en stillingsressurs som skal ha fokus på tilsyn av sikringsverk, utbedring og nye sikringer mot bl.a. flom og ras. Etter ekstremværet «Hans» ser vi at vi er gode på å håndtere selve krisa, men mangler ressurser til å følge opp tiltak i etterkant av hendelsen. Det vil være hensiktsmessig å ha en ressurs som er dedikert til å følge opp «Hans» samt koordinere flomsikringsarbeidet på Otta. Det er ikke funnet rom for denne ressursen i økonomiplanperioden.

Folkehelse og livskvalitet

Delmål i kommuneplanens samfunnsdel 2018-2030:

- *Ha en nullvisjon mot frafall i videregående opplæring – alle barn og unge med i Sel*
- *Ha tilbud som dekker individuelle behov, sikrer inkludering og stimulerer til samfunns- og arbeidsdeltagelse uavhengig av livsfase og bakgrunn*
- *Sikre innbyggerne en god og verdig alderdom, der det stimuleres til god egenomsorg og tilbys helsefremmende og forebyggende tjenester*
- *Sikre gode fysiske og miljømessige forhold og stimulere til sunn livsstil*
- *Som regionens største arbeidsgiver, være attraktiv og framtidsretta*

Innbyggerne er kommunens viktigste ressurs. God folkehelse og opplevd livskvalitet er en av de viktigste forutsetningene for verdiskaping. Folkehelse omfatter befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning. Sel kommune har siden 2018 hatt et systematisk tverrfaglig fokus på tidlig med riktig hjelp til rett tid for barn, unge og familier. Et overordna tverrfaglig fokus på oppvekstvilkår og forebygging skal bidra til at barn og familier får riktig hjelp til riktig tid også i økonomiplanperioden. Nord-Gudbrandsdalsregionen har sammen utarbeidet en felles strategi for forebyggende oppvekstarbeid for barn og unge. Denne skal være retningsgivende for Sel kommune sin oppvekstplan. Planen vil komme til politisk behandling i løpet av 1. kvartal 2024.

Gjennomføringsgrad videregående skole

I dialogmøte hver høst rapporterer Innlandet Fylkeskommune til kommunene om bl.a. gjennomføringsgrad i videregående skole. I dialogmøtet i høst ble det lagt fram tall for årene 2020, 2021 og 2022 som viser at i gjennomsnitt 92,5 % av elevene i Sel kommune fullførte og besto videregående utdanning på normert tid disse årene. elv om dette er en økning fra tidligere år, er det ikke i tråd med nullvisjonen. Statistikken sier ikke noe om årsaken til at ikke elever fullfører, eller om det er elever som brukte lengre tid enn normert tid på å fullføre. Tallene viser at det er viktig at barnehagene og skolene har tilstrekkelig med ressurser til å forebygge fravær og frafall, tilpasse og tilrettelegge opplæringen og til å bygge trygge og gode barnehage- og skolemiljø som fremmer inkludering, mestring og læring.

Aktivitetsplikt

Kommunen er forpliktet til å gi tilbud etter Lov om sosiale tjenester §20. NAV ivaretar oppgaver knyttet til Lov om sosiale tjenester.

Inkludering og stimulering til samfunns- og arbeidsdeltakelse

Sel er et **flerkulturelt samfunn** med innbyggere fra ca. 40 land. Fra 2016 var det sterk nedgang i antall personer som søkte asyl i Norge. Dette snudde imidlertid våren 2022 som følge av krigshandlinger i Ukraina. Sel kommune var av de som tidlig tok imot flyktninger. Sel kommune har over lengre tid hatt en krevende sosialstatistikk med stor andel stønadsmottakere. KOSTRA-tall viser at Sel ligger høyere enn sammenlignbare kommuner. Et mer urolig verdensbilde medfører at NAV må forberede seg både på økt flyktningestrøm og økt etterspørsel etter økonomisk sosialhjelp.

Fremtidens helse- og omsorgstilbud

KOSTRA og øvrige ressursanalyser innenfor helse og omsorg tilsier en forventning om økt press på helsetjenestene fremover. Endringen sees i sammenheng med demografi, økende levealder, sykdomsutvikling og færre i yrkesaktiv alder. I tillegg til ressursvridning i tråd med demografisk utvikling, er det behov for å effektivisere omsorgstrappen for å møte framtidens tjenestebehov. Både strukturendring og dreining av tjenestenivået fra institusjon til heldøgns omsorg (HDO) anses fortsatt som nødvendig. Når det gjelder aktivitetsendring knyttet til drift av pleie og omsorg i økonomiplanperioden, vises det til omtale under rammeområde 3.

Utviklingen knyttet til framtidens helse- og omsorgstilbud krever samla sett fokus både på folkehelse og økt krav om egenomsorg, tidlig innsats og mestring uavhengig av aldersgrupper. I tillegg til økte ressurser til eldreomsorg, er tverrfaglighet, fokus på samhandling med frivillig lag og foreninger og

velferdsteknologi viktige elementer i videre arbeid i økonomiplanperioden. **Det skal jobbes mer systematisk mot frivilligheten i kommunen.**

Attraktiv og framtidsetta arbeidsgiver

Sel kommune er regionens største arbeidsgiver. Våre ansatte er de viktigste ressursene for å levere gode tjenester til kommunenes innbyggere. Overordnet arbeidsgiverpolitikk 2019-2022, ble behandlet i kommunestyret 10.12.18. Prioriterte arbeidsgiverpolitiske innsatsområder er:

- Arbeidsmiljø og nærværarbeid – helse, miljø og sikkerhet.
- Rekruttering.
- Kompetanse og innovasjon.
- Mangfold og inkludering.
- Lønnspolitikk.

Styringsdokumentet må revideres kommende år. Situasjonen i arbeids- og boligmarkedet med lav arbeidsledighet, urbanisering til bynære områder og vår egen demografiske utvikling, samt vårt eget kompetansebehov på kort, mellomlang og lang sikt utfordrer oss.

Til tross for vedvarende oppmerksomhet og innsats over mange år, har sykefraværet ligget stabilt på +/-7 prosent. Sykefravær er en rapporteringsindikator i tertialrapportering til kommunestyret, og del av pliktig årsberetning. Pr 1.10.23 har Sel kommune så vidt lavere sykefravær enn snittet for norske kommuner.

Fokus på partsarbeid både overordna og gjennom miljøgrupper i den enkelte virksomhet, vil fortsatt ha prioritet i 2024 og videre i planperioden 2024-2027. Internopplæring for virksomhetsledere og avdelingsledere innenfor prioriterte, arbeidsgiverpolitiske innsatsområder skal prioriteres i 2024. Dette for å videreutvikle kompetanse, lik personalforvaltning og praksis.

Både barnehage, grunnskole, barnevern og helse/omsorg har nasjonale tilskuddsordninger knyttet til formell kompetanseheving. Dette er blant annet begrunnet i nasjonale kompetansekrav hjemlet i lov/forskrift. Sel kommune vil aktivt søke om videre tilskudd i økonomiplanperioden.

Sel kommune som lærebedrift

Tiltaket er i økonomiplanperioden videreført med 12 løpende lærekontrakter. Sel kommune har i dag lærlinger innen fagene helsearbeider, barne- og ungdomsarbeider, IKT-servicefag, renholdsoperatør og byggdrufterfaget. Det jobbes også aktivt med ekstern delfinansiering utover budsjettbevilgningen. Det oppleves utfordrende å rekruttere til enkeltfag, både som følge av synkende elevtall og det faktum at tilbud sentraliseres (eksempel IKT). I tillegg til lærlinger med ungdomsrett, er det viktig at lærlingeordningen også kan brukes til andre målgrupper. Dette for å sikre kommunens framtidige kompetansebehov, og bidra til økt inkludering i arbeids- og samfunnsliv.

Internship (Praktikantplass)

Sel kommune hadde sommeren 2023 tre internshipstillinger. Tilbakemeldingene har vært veldig gode, og produktene studentene utarbeidet har stor verdi for organisasjonen. I tillegg til arbeidet

internshipstillingene lager, er dette viktig med tanke på fremtidig rekruttering. Samtlige som hadde internshipstillinger i Sel ga tilbakemelding om at de fant kommunal sektor mer spennende enn forventet, og at de gjerne kan tenke seg å jobbe i kommunesektoren etter endte studier. Sel kommune har meldt inn ønske om 3 studenter også sommeren 2024. Tiltaket finansieres innenfor eksisterende ramme.

Planstrategi og planarbeid

Plan- og bygningslovens § 10-1 slår fast at kommunen skal utarbeide og vedta en planstrategi senest ett år etter konstituering av nytt kommunestyre. Sel kommune sin planstrategi for 2020-2023 ble sluttbehandlet av Sel kommunestyre 16.12.20. Planstrategien er en prioritering av planarbeidet i neste 4-års periode med hovedvekt på samfunnsutvikling, arealbruk og de ulike sektorenes planbehov. Forberedelse til planstrategiarbeidet i kommende periode ble gjort gjennom kommunestyresak 23/4. Planstrategi for 2024-27 skal utarbeides i løpet av 2024.

Interkommunalt samarbeid, vertskommuneansvar, selskapsavtaler og kirkelig fellestråd

Interkommunale tjenester generelt

Sel kommune har vertskommuneansvar for flere interkommunale tjenester. Kommunestyret vedtok i sak 71/23 Viljeseerklæring og Håndbok for interkommunale samarbeid. Kommunedirektøren mener viljeseerklæring og håndbok vil være et verktøy som bidrar til økt samhandling og forståelse av drift rundt interkommunale tjenester.

NGLMS (Nord-Gudbrandsdal lokalmedisinske senter) og øvrig helsesamarbeid

Nord-Gudbrandsdal lokalmedisinske senter - NGLMS, omfatter kommunale-, interkommunale- og spesialisthelsetjenester fra Sykehuset Innlandet og private spesialister. Utvikling av lokalmedisinske sentre påpekes som en forutsetning for ny sykehusstruktur i tråd med Nasjonal sykehusplan i Innlandet. NGLMS har en sentral rolle, og legger til rette for tilgang og utvikling av det desentraliserte spesialisthelsetjenestetilbudet i regionen. NGLMS inngikk som en ressurs i utredningen av framtidens bo- og tjenestetilbud i Sel.

Ulike helsereformer, nasjonal sykehusplan og primærhelsemeldingen medfører oppgaveforskyvning og økt behov for desentralisering av spesialisthelsetjenester. Endringen medfører raskere utskrivning fra sykehus, og et økende behov for spesialisert kompetanse innenfor flere fagfelt.

NGLMS driftes og eies i dag av Sel kommune. Etter kommunestyrevalget i 2019 ble det i det regionale samarbeidet tatt til orde for å se på eierskapet til NGLMS der de øvrige kommunene kommer inn på eiersiden. Arbeidet med eierskap jobbes det med, og det blir viktig å opprettholde fokus på dette også fremover. Det er også ambisjoner om å invitere Fronskommunene inn i dette arbeidet.

Det ble i 2021 gjennomført en utredning av spesialisthelsetjenestetilbudet ved NGLMS i samarbeid med SI som konkretiserte utviklingsmålene. Det ble i den forbindelse utarbeidet en egen rapport for utvikling av spesialisthelsetjenester ved NGLMS. Denne skal evalueres på nyåret 2024 etter at ny virksomhetsleder ved NGLMS er på plass. Stillingen er økt til full stilling og bygger opp under ambisjonene om mer fokus på utviklingsarbeid ved NGLMS fremover.

Etter gjennomført forvaltningsrevisjon av helsesamarbeidet ved NGLMS, med framleggelse av rapport våren 2022, har det blitt utarbeidet en egen lukkeplan for de 16 punktene som ble lagt frem for felles kontrollutvalg for alle samarbeidskommunene. Arbeidet er påstartet og vil pågå gjennom hele 2024.

I tillegg til eksisterende spesialisthelsetjenester ved NGLMS, er det i 2023 arbeidet med følgende prosjekter som omhandler videreutvikling. Det vil bli arbeidet videre med disse i 2024:

- Etablering av innovasjonsverksted.
- Samarbeid mellom kommunehelsetjenesten og prehospitaltjenester med fokus på å styrke den akuttmedisinske kjeden.
- Digital sårbehandling.

NGLMS er sentral i satsingen knyttet til Nord-Gudbrandsdal som universitetsregion. Vertskommunen søker aktivt på forskningsmidler i samarbeid med NTNU, SI og HelseINN.

Barnevern

Sel ble fra 01.04.19 vertskommune for felles barnevernstjeneste for Sel, Vågå, Lom og Skjåk. I tillegg ble Sel også fra 2019 vertskommune for felles barnevernsberedskapsvakt for hele Nord-Gudbrandsdal.

Barnevernet i Sel har over flere år ligget markant over landsgjennomsnittet i antall meldinger, undersøkelser og tiltak. I løpet av 2023 har dette endret seg vesentlig, og Sel ligger nå noe under gjennomsnittet på antall meldinger. Sakene viser seg å ha større omfang, kompleksitet og alvorlighetsgrad enn før.

Gudbrandsdal krisesenter

Sel kommune betaler iht. selskapsavtalen tilskudd til et felles krisesenter for kommunene i Gudbrandsdalen, lokalisert til Lillehammer.

Giax

Sel kommune betaler iht. avtale for tilrettelagt arbeid. Dette supplerer rammen for aktivitetssenteret som er organisert under Tiltak for funksjonshemmede - TFF.

Innkjøp

Kommunal innkjøpsstrategi ble vedtatt av kommunestyret i sak 8/18 i møte den 19.3.18. Felles innkjøpskontor for kommunene i Nord-Gudbrandsdal har Vågå som vertskommune. Framtidig organisering av innkjøpsarbeidet i kommunene vil vurderes i løpet av 2024.

PPT – pedagogisk psykologisk tjeneste

Pedagogisk-psykologisk tjeneste i Nord-Gudbrandsdal er et regionalt tilbud med hjemmel i Opplæringsloven kapittel 5 og Lov om Barnehager § 19c. Sel er vertskommune. Vakanser i lederstilling og saksbehandlere i deler av 2023 har utfordret tjenesteproduksjonen. Det er ansatt ny leder, og det er satt i gang prosess med å rekruttere øvrig personale. Målet er å ha en bemanning som tilsier ordinær drift innen utløpet av 2023.

Regional gjeldsrådgiver

Sel kommune har vertskommuneansvar for den regionale tjenesten som gjeldsrådgiver i Nord-Gudbrandsdal. Alle kommunene i Nord-Gudbrandsdalen nytter tjenesten. Sosiale utfordringer i Sel viser seg i etterspørselen etter bistand i saker med alvorlige gjeldsproblematikk. Sakene er oftest komplekse, og etterspørselen øker. Det er lagt inn en økning av ressursene fra 2024 med 100% stilling. Dette er fordelt på regionen etter kostnadsnøkkel. Innholdet vil i første omgang omhandle økonomisk råd og veiledning. Det vil redusere sårbarheten i tjenesten.

Landbruk

Vågå er vertskommune for felles **landbrukskontor for Sel og Vågå**. Kontoret forvalter vilt og fiske, skog og utvalgte kulturlandskap samt landbruk. Samlet har kontoret 4,2 årsverk fordelt på begge kommunene. Vurderingen i dag er at dette er knapt, men landbrukskontoret klarer å svare ut for henvendelse som kommer.

Sekretariatet for kontrollutvalgene og revisjon

Sekretariatet for kontrollutvalgene i Nord-Gudbrandsdal er lagt til Sel som vertskommune. Det legges ikke opp til aktivitetsendringer i økonomiplanperioden.

Revisjon: Kontrollutvalget i Sel behandler Innlandet Revisjon IKS sitt forslag til oppdragsavtale for 2024 den 29.09.23. Budsjettforslaget er innarbeidet i rammeområde 1. Oppdragsavtalene skiller på timer til regnskapsrevisjon, bestilte tjenester (forvaltningsrevisjon) og møter.

Interkommunalt politisk råd for Nord-Gudbrandsdal

Samarbeidsavtale om interkommunalt politisk råd i Nord-Gudbrandsdal hjemler de faste, økonomiske forpliktelsene for Sel kommune. Budsjettvolum i 2024 har en økning fra 2023 på kr 125 000 for Sel kommune sin del, som følge av kommunestyrenes vedtak om å øke med 100% for INSAM og innovasjon. Sel kommune sin andel inn i IPR for 2024 er kr 867 000.

RegionData

RegionData sitt budsjett for 2024 dekker lisenser til serverfarm, full bemanning og drift i egen IKT-driftsavdeling. Sel kommune sin andel utgjør kr 4,9 mill. til driftsformål. Omtale av investering for RegionData ligger i [investeringsdelen](#).

Det pågår prosess for å endre selskapsform og organisering til RegionData kommunalt oppgavefellesskap med samarbeidsavtale i henhold til ny kommunelov. Endringen må besluttes i alle de deltagende kommunestyrene innen utgangen av 2023.

Sel kirkelige råd

Tilskudd til Sel kirkelige råd er lagt inn med kr 6 306 000 i 2024. Dette er en økning på *kr 195.000 fra 2023*. Investeringstiltak er synliggjort under investeringsdelen av budsjett- og økonomiplanen.

Del 2 Rammeområdene

Rammeområde 1 – Sentralt og felles

- Kommunedirektøren med stab
- Næring
- Fellestjenester: Personal, lønn, arkiv, politisk sekretariat, økonomi og IKT.
- NAV Sel, inkludert flyktningtjenesten

Kommunedirektøren

Det er marginale driftsmidler i kommunedirektørens ramme. Det ligger ikke inne noen reservepost til eventuell juridisk bistand.

Styrk Sel

Kommunestyret vedtok i sak 77/20 den 16. desember 2020, en 6-årig gjennomføringsfase, og søkte Innlandet fylkeskommune om status som omstillingskommune. Finansieringen av omstillingsarbeidet fordeles med 2/3 fra fylkeskommunen og 1/3 fra Sel kommune. I tillegg kommer midler fra Innovasjon Norge samt andre samarbeidspartnere. Det er lagt opp til brutto budsjett på kr 3,75 mill. årlig til og med 2026, fordelt på Sel kommune og Innlandet fylkeskommune (statlige omstillingsmidler). Overføringen av statlige omstillingsmidler fra Innlandet fylkeskommune utgjør kr 2,5 mill. årlig. Eventuelle ubrukte midler fra 2023 overføres til 2024 og kommer i tillegg. Årlig egenandel for Sel finansieres slik:

Aktivitet 2023-2026	2023	2024	2025	2026
Omstillingskommune egenandel	1 250 000	1 250 000	1 250 000	1 250 000
Bruk av fondsmidler egenandel omstillingskommune	- 250 000	- 250 000	- 250 000	- 250 000

For 2023-2026 er bruk av fondsmidler relatert til felles disposisjonsfond.

Primært prioriteres midlene til å investere i kompetanse- og utviklingsplaner for bedriftene i regionen. Bærekraft inngår i dette arbeidet. I tillegg skal det arbeides med å videreutvikle samarbeidet mellom kommunen og næringslivet gjennom prosjektet næringsvennlig kommune.

Næring

Næringsarbeid er ikke en lovpålagt tjeneste. Oppfølging av tiltak i næringsstrategien videreføres. Næringsfondene er på et svært redusert nivå.

Grønt Gir Prosjektet er planlagt gjennomført over 3 år. Prosjekteierne bidrar med kr 1,57 mill. per år. Innlandet fylkeskommune har bevilget kr 1,2 mill. til gjennomføring i første prosjektår. Kommunene inviteres med dette inn i det videre samarbeid et med et bidrag på kr 30.000 hver per år i tre år. Sak legges fram for formannskapet i desember 2023, med forslag om finansiering fra Utviklingsfondet.

Tilskudd til kultur- og naturbasert næringsutvikling 2024 er [kunngjort](#) på Sel kommunes hjemmeside med forbehold om at ordningen videreføres i budsjettvedtak for 2024. Budsjettposten er på kr 0,14 mill. med finansiering fra Utviklingsfondet.

Nasjonalparkriket reiseliv AS - NPR: Avtalen er videreført på samme nivå som i 2023 med kr 0,3 mill. årlig.

Avtalen med **Otta handels- og næringsforening:** Det er reforhandlet avtale gjeldende 2022-2024, der avtalen videreføres med årlig tilskudd på kr 0,1 mill.

Gjeldende partnerskapsavtale med **Skåppå AS** går ut i 2023. Ny partnerskapsavtale legges fram for formannskapet i desember 2023, med forslag om finansiering fra Utviklingsfondet.

Interkommunalt politisk råd for Nord-Gudbrandsdal

Tilskudd til Regionrådet er lagt inn iht. mottatt oppsett - med kr 867 000 der kr 503 000 finansierer drift og kr 240 000 dekker Sel kommunes del av partnerskapsfond. Fra 2024 er det i tillegg bevilget kr 125 000 i forbindelse med stilling knyttet til INSAM og innovasjon. Det totale tilskuddet til IPR er en vesentlig kostnad for Sel kommune, i en tid som er svært krevende når det gjelder å opprettholde kapasitet til forsvarlighet i kommunale tjenester. Kommunedirektøren ønsker å gjennomføre en kostnytteanalyse opp imot forsvarlighet i de kommunale tjenestene i 2024.

By- og bygdeutvikler

Sel kommune inngikk i 2022 et samarbeid med Vågå om en tidsavgrenset prosjektstilling som by- og bygdeutvikler for å følge opp flere politiske vedtak knyttet til attraktivitet, boligutvikling og rekruttering. Arbeidet har resultert blant annet i et godt og grundig arbeid med å utvikle en boligplan. Dette er et viktig premiss i arbeidet med å dimensjonere og planlegge hvilke typer boliger Selsamfunnet vil trenge på tomter til gamle Otta skole. Det erfares et stopp i boligutviklingsmarkedet i dag. Dette er en konsekvens av verdensøkonomi, prisvekst og renteoppgang. Kommunedirektøren har etter en helhetsvurdering ikke funnet midler til å videreføre stillingen som by- og bygdeutvikler. Nedtaket utgjør kr 0,5 mill.

Fellestjenester

Lisenskostnader øker 01.01.24 pga. varslet prisøkning fra leverandør. For å komme inn i rammen, er det generelt tatt ned mange utgiftsposter i fellestjenesten/stab. Naturlig avgang av personell erstattes ikke. Fra 1.1 er det 200 % stilling ute knyttet til økonomiarbeid. Risiko- og sårbarhet i tjenesten vurderes fortløpende. Innkjøpsrammen av nytt IKT- utstyr er redusert jfr med tidligere år. Det er i tillegg gjort grep ved at naturlig avgang på teknisk sektor ikke blir erstattet, slik at fellestjenesten/stab har overtatt oppgaver relatert til selvkostområdet.

Budsjettforslaget fra vertskommunen (Vågå) for **Felles innkjøpskontor**, omfatter 300% stilling samt 400' i konsulentvirksomhet. Det er imidlertid noe uklart hvorvidt stillingsressursen vil bli dekt opp, og er derfor realistisk å budsjettere med noe lavere andel fra Sel. Det samme gjelder for personvernombud. Lesja er vertskommune, og stillingen står vakant fra nyttår, rekrutteringsprosessen er igangsatt medio november. Det er derfor ikke budsjettet 12 måneders virkning i tjenesten. I påvente av rekruttering vil stab sikre oppgaveløsningen i egenregi.

NAV Sel inkl. tjenester for flyktninger

Rammen til NAV har økt med kr 7 mill. i 2023 og kr 4 mill. i 2024 med bakgrunn i økt flyktingetilstrømning, og er finansiert med økte inntekter av flyktingemidler. Framover i planperioden er utgiftene tatt ned igjen med kr 3 mill. i 2025 og kr 7 mill. fra 2026, tilsvarende nedtak av flyktingemidler. Det er avgjørende at virksomheten tar ned utgifter i takt med inntektsbortfall.

Både sosialtjenesten og introduksjonsprogrammet er lovpålagte tjenester og ytelser. Etter avslutningen av pandemien og Russlands invasjon av Ukraina har situasjonen endret seg dramatisk. Flyktingestrømmen er meget stor. Kostnadsveksten i samfunnet er også svært stor, både på nødvendige basisvarer og økt rente. Dette vil ramme vanskeligstilte direkte. Det er sannsynlig at aktiviteten i næringslivet reduseres og Norge kan gå inn i resesjon. Et mer urolig verdensbilde medfører at NAV må forberede seg både på økt flyktingestrøm og økt etterspørsel etter økonomisk sosialhjelp.

Det er viktig at veilederkapasiteten opprettholdes på tilstrekkelig nivå, både for å kunne holde utbetalingene på et rimelig nivå og for å kunne yte forsvarlige tjenester til de vanskeligstilte i samfunnet. Det helhetlige oppfølgeransvaret i NAV, inkl. bruk av statlige ressurser og virkemidler og Husbankens ordninger, er svært viktig for å kunne lykkes med å gjøre brukerne selvberget og kunne leve et verdig liv.

Temaet barnefattigdom har stor politisk oppmerksomhet med tilhørende fokus i NAV. Ved vurdering og utmåling av økonomisk sosialhjelp er NAV lovmessig, og med veiledning fra Statsforvalteren, pålagt å ta særskilt hensyn til barn der søkere har omsorg. Det er godt samarbeid mellom NAV og barnevernet, avd. rus og psykisk helse, DPS og andre omkring denne målgruppen. Flyktninger er, i Sel som ellers i landet, overrepresentert når det gjelder familier med vedvarende lav inntekt.

Helhetlig organisasjonsgjennomgang – omorganisering og endringsarbeid

Kommunedirektøren har startet arbeidet med å lete etter muligheter og handlingsrom knyttet til å dimensjonere en drift av tjenesteproduksjonen som sikrer gode nok og lovlige tjenester. Det er nødvendig å få på plass ekstern bistand til omorganisering- innovasjons- og endringsarbeid. Det søkes om OU-midler for å dekke kostnadene.

Rammeområde 2 – Oppvekst

- Kommunalsjef oppvekst
- Kultur
- Grunnskolene: Heidal skule, Otta skole inkl. Den Norske fjellskolen Høvringen og Otta ungdomsskole inkl. voksenopplæring/Otta læringssenter
- Kommunale barnehager: Heidal, Sel og Otta barnehage
- PPT Nord-Gudbrandsdal
- Barnevernstjenesten for Sel, Vågå, Lom og Skjåk

Det er innledningsvis i dokumentet presentert en framskrevet endring både i befolkningstall og befolkningssammensetning, der tallene viser at det i Sel kommune blir flere eldre og færre yngre i aldersgruppen 0-15 år. Dette er en varslet endring som vi nå står midt oppe i. Med bakgrunn i denne demografiutviklingen, forventes det fra sentralt hold at kommunen har et redusert utgiftsbehov for innbyggere i aldersgruppen 0-5 år (barnehage) og 6-15 år (grunnskole). Følgelig blir rammetilskuddet til kommunen for denne aldersgruppen stadig redusert. Kommunedirektøren mener at det ikke vil være mulig å redusere utgiftsbehovet uten å foreta ytterligere strukturelle grep innenfor barnehage og skole i økonomiplanperioden.

Konsekvensen av et stadig redusert rammetilskudd til kommunen for aldersgruppen 0-15 år sammen med dagens struktur innenfor barnehage og skole, er at en må se på omfanget av aktivitet, organisering og bemanning innenfor hele rammeområdet. I budsjettet for 2024 er det et marginalt handlingsrom i alle virksomheter innenfor rammeområdet, og det er *i hovedsak prioritert lovpålagte oppgaver*.

Kommunalsjef

Nedtak i stillinger: For å komme inn i tildelt ramme for 2024, vil det innen 31.7.2024 bli gjennomført et nedtak i stillinger på kommunalsjefens område tilsvarende 1,5 årsverk. Dette gjøres ved at naturlig avgang 50 % fra nyttår ikke blir erstattet, og at stilling som oppvekstkonsulent ikke videreføres fra 1.8.24. Konsekvensen ved nedtaket blir redusert kapasitet på administrativt nivå, omfordeling av nødvendige administrative oppgaver og at ikke-lovpålagte oppgaver ikke kan prioriteres.

MOT i Sel: I kommunestyrets behandling av sak 75/2022 den 14.12.2022 ble det vedtatt at det i løpet av 2023 skulle gjennomføres en evaluering av MOT-arbeidet i Sel. Evalueringen er nå gjennomført. Til tross for at MOT ikke er en lovpålagt oppgave, foreslår kommunedirektøren med bakgrunn i evalueringen å prioritere MOT-arbeid i Selskolene i budsjettet for 2024 med kr 250 000.

Skoleskyss: Erfaringstall for skoleskyss for 2023 viser at utgiftsbehov for 2024 blir videreført med kr 3,0 mill.

Driftstilskudd private barnehager: Vesentlig økning i sats for tilskudd til private barnehager gir en økning i driftstilskudd tilsvarende kr 1,2 mill. for 2024. Satsen for tilskudd til private barnehager er basert på selvkost av de kommunale barnehagene.

Kultur

Kultur har hatt et nedtak i stilling på drøyt 100 % i 2023. Denne stillingen vil ikke bli erstattet i 2024. Konsekvensen vil også her bli redusert kapasitet og omfordeling av oppgaver, og det vil bli innskrenkninger i åpningstider på sentralbord/servicetorg.

T.o.m. juli 2024 vil virksomheten kjøpe tjenester knyttet til arbeid med spillemidler tilsvarende 20 %. Dette er prioritert, fordi spillemidler kan gi til dels store inntekter til kommunen. Sel kommune ønsker å løfte opp om denne oppgaven kan være regional.

Det er ikke rom for å kjøpe inn mer utstyr til "Utstyrsbanken". Konsekvensen er at utstyr som blir ødelagt eller er utslitt ikke vil bli erstattet. På sikt kan det føre til at "Utstyrsbanken" ikke kan hjelpe innbyggere med behov for å låne utstyr til ulike typer aktiviteter. Et marginalt handlingsrom vil videre medføre kutt i innkjøp av instrument og formgivningsmateriell i kulturskolen, og kutt i bokbudsjettet på bibliotekene.

Sel kommune inngikk i 2009 Tosidig (bilateral) samarbeidsavtale med Gudbrandsdalsmusea AS. I 2023 betalte Sel kommune i henhold til avtalen kr 313 000 i driftstilskudd til Gudbrandsdalsmusea. Etter en vurdering av hva Sel kommune får igjen for dette tilskuddet sett opp mot en anstrengt kommuneøkonomi, foreslår kommunedirektøren at avtalen sies opp i 2024 med virkning fra 2026.

Ungdomsmusikalen er i utgangspunktet annet hvert år. I 2020 ble den utsatt som følge av Covid-19. Ny musikal planlagt 2022 ble avlyst på grunn av manglende påmelding. Det er ikke tatt stilling til videreføring av ungdomsmusikalen. Dersom tiltaket videreføres i 2024 vil kommunens andel på kr 25 000 forutsettes å bli dekket innenfor eksisterende ramme (ramme barn/unge), slik som tidligere år.

Grunnskolene

Grunnskolene rapporterer om et *marginalt handlingsrom innenfor tildelte rammer, og må prioritere lovpålagte oppgaver*. Forsvarlighet i drift, bemanningsnorm, kompetansekrav, retten til spesialpedagogisk, økende behov for tilrettelegging og tilpasning i både skole og SFO ut over det ordinære tilbudet og arbeid knyttet til ufrivillig skolefravær utfordrer de økonomiske rammene.

For å kunne ivareta god kvalitet innen de lovpålagte oppgavene i grunnskoleopplæringen i 2024, beskriver skolene ulike tiltak knyttet til organisering, aktivitet, bemanning og innkjøp for å klare å holde den tildelte rammen. Disse er presentert nedenfor.

Organisering: Slå sammen grupper der det er forsvarlig, fådeling (Heidal skule) og kutt i styrkingstiltak. Mulige konsekvenser er større grupper/flere elever pr. lærer (lavere lærertetthet) og økning i behov for spesialpedagogisk hjelp.

Bemanning: Avvikle ressurs til teamledelse, noe som gjør det krevende å drifte utviklingsarbeid. Minimalt med ressurser avsatt til vikar/ekstrahjelp, delt dagsverk/overtid kun for å sikre lovpålagte aktiviteter og forsvarlighet i drift, kutt i ressurs til badevakt (Otta skole), kutt i ressurs til kantinedrift (Otta ungdomsskole), vurdere midlertidige stillinger og nedtak av administrativ ressurs på Otta læringscenter. Mulige konsekvenser er at en i størst mulig grad må se på interne omdisponeringer i stedet for å sette inn vikar ved korttidsfravær, større arbeidspress på ansatte og skoleledelsen.

Aktiviteter: Reduksjon i tilbudet om leirskole, dvs. finne alternativ i nærområdet for å redusere lønns- og transportkostnader og redusere til minimumskravet til overnatting, dvs. tre netter. Kutt i alle øvrige ikke-lovpålagte turer som medfører ekstra utgifter til lønn og transport. Kurs, møter og andre oppdrag knyttet til skolen som medfører ekstra utgifter, vil ikke bli gjennomført.

Innkjøp: Si opp abonnementer og lisenser som ikke er nødvendige for å gjennomføre undervisning, og innkjøp av arbeidsmateriell og lærebøker kun på et minimum.

SFO

Fra skolestart 2022 ble det innført gratis SFO 12 timer pr. uke for 1.klasse. Denne ordningen er utvidet til også å gjelde 2. klasse fra skoleåret 2023/2024.

Barnehager

Nye Otta barnehage med 8 avdelinger var planlagt å stå klar høsten 2023. Som følge av skader etter uværet "Hans", er innflytting utsatt til vinter/vår 2024. I budsjettet for 2024 er det lagt opp til at en snarest mulig etter nyttår skal drifte Otta barnehage på en lokasjon. Siden det pr. i dag ikke foreligger en tidslinje med dato for innflytting, må Otta barnehage med drift på tre lokasjoner videreføres på ubestemt tid. Dette skaper usikkerhet knyttet til budsjettet for 2024, fordi forventet nedtak ved å samle barnehagen på en lokasjon ikke kan tre i kraft ved nyttår. Driften er dimensjonert for en bemanning på 6 avdelingene. Budsjettgrunnlaget er basert på en videreføring av årets søkertall. Med bakgrunn i et stort barnekull født i 2022 med rett til barnehageplass og at det ikke er noen barnehagebarn som skal begynne på skolen høsten 2024, har Heidal barnehage utvidet fra 42 til 48 plasser fra høsten 2023.

Nytablert asylmottak kan bety behov for barnehageplasser for familier som kommer til mottak. Pr. i dag er det kun Sel barnehage som har kapasitet til å tilby barnehageplass for barn på asylmottaket. Det kan også være behov for barnehageplass i løpet av året grunnet tilflyttingssaker, bosettingssaker og etter anmodning fra barnevernet. Det gjennomføres ett årlig hovedopptak i barnehagene, som er samordnet med de private. Ledige plasser kan tildeles etter vurdering av søknad hele året. Bemanning dimensjoneres på grunnlag av antall plasser i bruk etter hovedopptak. Sel kommune sin ambisjon om å være en tidlig innsatskommune og næringsvennlig kommune, kan bli utfordret.

Det registreres fortsatt økende behov for styrkingstiltak i barnehage, både på gruppe- og individnivå. Alle barnehagene rapporterer om at det vil bli krevende å holde tildelt ramme for 2024. For å kunne ivareta god kvalitet innen de lovpålagte oppgavene i barnehagen i 2024, beskriver barnehagene ulike tiltak knyttet til aktivitet, bemanning og innkjøp for å klare å holde den tildelte rammen. Disse er presentert nedenfor.

Aktivitet: Deltakelse på kurs som medfører ekstra utgifter kun der dette er finansiert gjennom tilskuddsordninger og kutt i aktiviteter for barna som medfører ekstra utgifter til transport, for eksempel fjelltur.

Bemanning: Kutt i styrkingstiltak som ikke er lovpålagt og minimal bruk av vikarer.

Innkjøp: Innkjøp av materiell og inventar er satt til et minimum.

PPT Nord-Gudbrandsdal (PPT NG)

Det er ikke lagt inn aktivitetsendringer i PPTNG for økonomiplanperioden. Som følge av reduserte rammer, er det i perioden 2020-2022 gjennomført et nedtak tilsvarende 100 % stilling. Dette nedtaket samsvarer ikke med økte oppgaver som PPT NG bistår i for barn og familier pr i dag.

Tjenesten registrerer økning i henvendelse på individnivå med komplekse utfordringer/ problemstillinger. I tillegg erfarer PPT NG at 2. linjetjenester gjør endringer som krever økt oppfølging lokalt/kommunenivå, og som fører til at PPT NG får nye og flere oppgaver som statlige etater (Statped) og spesialisthelsetjenestene BUP og Habiliteringstjenesten tidligere gjennomførte. Kommunen lokalt via PPT NG skal bidra mer i utredning og oppfølging, og det er økte utredningskrav til PPT NG før videre henvisning til spesialisthelsetjenesten. Det vil derfor i økonomiplanperioden bli vurdert en styrking av bemanningen i PPT NG med en 100 % stilling.

Barnevern

I budsjettet for 2023 ble det vedtatt et nedtak på kr 1 mill. Med bakgrunn i endringer i plasseringer i 2023, som blir videreført i 2024, er det lagt inn en aktivitetsendring på kr 0,5 mill.

Rammeområde 3 – Helse og omsorg

- Kommunalsjef helse og omsorg
- NGLMS: Spesialisthelsetjenester, regional jordmorvakt, regionalt responscenter og legevakt, sengeavdeling med intermedier-, KAD-, og kommunale korttids- plasser.
- Sel Sjukeheim: Institusjonsdrift med korttids og langtidsopphold, aktivitetstilbud, produksjonskjøkken, kantine Sel rådhus
- Hjemmebaserte tjenester: Selsro bo aktivitetssenter, hjemmetjenesten Otta og bokollektivet Heidalstun, produksjonskjøkken og hjemmetjenesten Heidal
- Tiltak for funksjonshemmede - TFF: Aktivitetssenter, miljøarbeid for hjemmeboende, BPA, Otta Brygge, Loftsgård bofelleskap.
- Helse og rehabilitering: Helsestasjon, psykisk helse, jordmortjeneste, fysio-/ergoterapi, legekantor, offentlige legetjenester, kreftkoordinator, regional jordmorvakt, offentlige legetjenester, kreftkoordinator.

Ramme 3 er styrket totalt sett med kr 7,5 mill. derav kr 0,7 mill. som er relatert til økning av flyktninger. Endring i demografien medfører større behov i kommunen fremover innenfor eldreomsorg. Tjenester innenfor rammeområde 3 vil utfordres og påvirkes av dette. Tjenester som ytes innenfor området må ses i sammenheng, da de påvirker hverandre. Med dette utfordringsbildet og de økonomiske rammene som er lagt, er det stor sårbarhet for at virksomhetene ikke klarer å holde sine økonomiske rammer. Budsjettet tar ikke høyde for ekstra svingninger gjennom året.

Brukere og pasienter lever lenger med ulike helseutfordringer enn tidligere, men det kan enkelte ganger være store behov for å få bistand for å klare å komme gjennom hverdagen. Omsorgstrappen viser hvordan kommunen arbeider for å løse behovene rundt den enkelte bruker. Alle nivå i omsorgstrappen er like viktige for å løse de ulike utfordringer brukerne møter. Kommunen arbeider for at **alle skal kunne bo hjemme så lenge som mulig, og løse oppgavene så langt ned i omsorgstrappen som mulig**. Det gir best mulig egenmestring og deltakelse rundt egen helsesituasjon. Dette er viktig for den enkelte og bidrar til god ressursutnyttelse og effektive tjenester.

Sel kommune har over tid vært under press vedrørende institusjonskapasitet. Institusjonsdrift er øverst i omsorgstrappen, og inkluderer de mest omfattende helse- og omsorgstjenester kommunen har. Det at kommunen har større behov for institusjonskapasitet enn vi faktisk har tilgjengelig, bidrar til at helse og omsorgstjenestene i perioder strever med å kunne yte faglig forsvarlige tjenester. Det betyr at brukere med omfattende omsorgsbehov som er i behov av en institusjonsplass ikke alltid får dekket dette behovet som forventet. I stedet må hjemmebaserte tjenester yte forsterkede hjemmetjenester samt at det ofte blir en økt belastning på pårørende.

For å løse det akutte behovet knyttet til sykehjemsplasser, arbeides det i dag med å se på mulighet for å anskaffe egne modulbygg. Det er snakk om 10 moduler og disse er planlagt plassert i forbindelse med Sel sjukeheim. Det blir også sett på muligheten for å etablere 4 moduler i forbindelse med Heidalstun. Mer varige løsninger skal planlegges i form av utbygging av institusjonsplasser i Sel. Arbeidet vil starte i 2024 og tar utgangspunkt i tidligere arbeid. Det er i forbindelse med å drifte modulbyggene lagt inn tiltak med halvårsvirkning for 2024. Det vil bli opprettet egen sak til behandling i kommunestyret når saksutredning og kostnadsoverslag er mer komplett.

Når det gjelder rekrutteringsbehov så opplever tjenestene innen HO store utfordringer knyttet til tilgang til kompetanse. Det er svært få søkere på utlyste stillinger, og de må ofte lyses ut flere ganger. Det blir i dag arbeidet med å se på hva som kan gjøres for å fordele oppgaven annerledes fremover mellom ulike profesjoner. Oppgaveglidning er en del av løsningene fremover og fokuset må være å bli mer attraktive.

Velferdsteknologi er et viktig satsingsområde. Arbeidet er preget av nytenking og bryter med tradisjonelle arbeidsformer. Hensikten er å kunne møte fremtidens utfordringer med dette som et av virkemidlene. Etablering av teknologien tar utgangspunkt i trygghetsskapende tiltak og egenmestring som bidrar til å bremse behovet for omfattende tjenester tidlig i forløpet. Ved innføring av velferdsteknologi må det gjøres vurderinger for hva som er trygghetsskapende teknologi og helsehjelp. Helsehjelp er kommunen forpliktet til å yte uten egenandelbetaling fra innbygger.

Det har over en periode vært arbeidet med etablering av årsturnus innen helse og omsorg. I tillegg har tjenesteområdene hatt en ressursenhet som har bidratt til å løse en del av det forutsigbare fraværet. Det ble i 2022/2023 gjennomført en evaluering av ordningen med årsturnus og ressursenheten. Evalueringen hadde som utgangspunkt å se om målsettingen var oppnådd.

Ressursenheten ble også avviklet og det ble etablert ressursteam i stedet. Det betyr at det er lagt inn er ekstra ressurs som blir styrt innenfor hvert område som bidrar til økt heltid og at det er noe vikarer til stede. Tjenesten har dermed spart kostnader knyttet til koordinering av ressursenheten. Rammene i budsjettet for 2024 er marginale for alle områdene innen helse og omsorg og tar ikke høyde for kostnader knyttet til bruk av vikarbyrå eller økte behov rundt enkelte eller grupper av pasienter eller brukere. Det betyr i praksis at det er lite som skal til for at tjenestene går ut de økonomiske vedtatte rammer.

Sel kommune har signert samarbeidsavtale om et mer demensvennlig samfunn med Nasjonalforeningen for folkehelsen. Det er viktig at arbeidet blir prioritert fremover og at det blir et fokus som følges opp. Det ble i 2022 styrket budsjettet rundt demensteamet med 20% stillingsressurs som er iverksatt. Det er behov for etablering av en demenskoordinator, men det er ikke funnet rom budsjettet.

Kommunalsjef

Det ble 2023 lagt inn en økning for etablering av barnekoordinatorstilling i 40%. Stillingen er iverksatt nå i høst. I budsjettet for 2024 er ressurser til velferdskoordinator tatt ned for å komme innenfor økonomiske rammer. Det gjør arbeidet tyngre da det er mindre ressurser å bruke rundt innføringen. Det er viktig at det styrkes igjen i 2025 slik at det settes av nok ressurser til dette arbeidet videre fremover.

Helse og rehabilitering

Det ble 2022 innrettet et vertskommunesamarbeid om kommunepsykologtjeneste mellom Sel, Dovre, Lesja, der Dovre er vertskommune. Kommunen er pliktig til å ha denne kompetansen, men det oppleves som en sårbar løsning.

Det er i forbindelse med økning i mottak i Sel lagt inn en styrking på ytterligere 50% ved helsestasjon for å følge opp behovet ved mottakene. Hensikten med rollen er å avlaste andre helsetjenester og gi veiledning. Helsestasjonen er styrket med et årsverk fra tidligere i 2022, men arbeidsbelastningen oppleves likevel som krevende med økende antall flyktninger, asylmottak og større behov for oppfølging rundt barn og unge.

Legekontoret fikk styrket med ett årsverk sykepleierressurs i budsjettet for 2023 som har bidratt til bedre flyt i oppgavene i tillegg til en ny telefonsentralløsning som bidrar til bedre flyt på telefon og kortere ventetid. I forhold til rekruttering av leger så er det fortsatt krevende, og det er lagt inn en styrking av budsjettet for mulighet for fastlønn som rekrutteringstiltak.

Innenfor rus og psykisk helse ble det i 2023 lagt inn en styrking på ett årsverk innenfor tjenesten for å sikre bedre tid og kvalitet for 2023. Sakene er tyngre og mer komplekse og det er krevende oppfølging.

Tiltak for funksjonshemmede (TFF)

Tjenesten er foreslått styrket med kr 1,5 mill. knyttet til avlastningstilbud for barn og unge. Det er i dag et udekt behov og det arbeides i sammen med Vågå for å utrede mulighet for etablering av et samarbeid rundt en bolig til dette formålet.

Antall brukere med diagnosen psykisk utviklingshemming holder seg ganske jevnt. Det er tatt hensyn til regjeringens framlegg vedrørende ressurskrevende tjenester.

Sel sjukeheim

Sel kommune har 5 færre institusjonsplasser enn før brannen ved Sel sjukeheim. For å kompensere for dette har det blitt arbeidet med etablering av 3 ekstra kommunale korttidsplasser ved sengeavdelingen ved NGLMS.

Virksomhetsleder rollen har tidligere vært delt mellom Sel sjukeheim og NGLMS. Den har i budsjettet blir delt opp i 2 lederstillinger da det blir for omfattende og krevende. Viser ellers til innledning som viser til tiltak ved Sel sjukeheim i budsjettperioden.

Hjemmebasert omsorg

Det er lagt inn en økning fra 2025 og videre. Kommunen arbeider for at innbyggerne kan bo hjemme så lenge som mulig. Etterspørsel etter tjenester er stort for tjenester. Det bekrefter også demografisk utvikling. Kommunen har begrenset antall institusjonsplasser tilgjengelig som det allerede er press på fra innbyggere med omfattende omsorgsbehov. Alternativet er da forsterket hjemmetjenester.

NGLMS

Stillingen som virksomhetsleder ved NGLMS er foreslått styrket i budsjett for 2024. Sykehuset Innlandet HF øker sin andel til 30 % fra 01.07.23. Dette blir synliggjort i forbindelse med tertialrapportering.

Ved sengeavdelingen på NGLMS har kommunen inntil 9 korttidsplasser. Kjøp av moduler ved Sel sjukeheim vil kunne bidra til en bedre flyt i pasienttilbudet til kommunen. I 2023 har en stor del av pasientene hatt langtidsopphold. Det gjør at pasienter som er utskrivningsklare fra sykehus blir liggende lenger enn nødvendig i mangel på rehabiliteringstilbud i Sel.

Det er etablert et godt samarbeid med Sykehuset Innlandet HF. Det er i samarbeid med Sykehuset Innlandet igangsatt evaluering av den nye modellen etter nedleggelsen av DPS Bredebygden. Det vil pågå gjennom 2024. Det arbeides med oppstart av regionalt innovasjonsverksted i tilknytning til NGLMS. Dette arbeidet gjøres i samarbeid med Regionkontoret og Helse Inn, 6K-helse, Nord-Gudbrandsdal vidaregåande skule, avdeling Otta, og Sykehuset Innlandet. Prosjektperioden er planlagt slutført i 2023 slik at oppstart kan skje i 2024.

Rammeområde 4 – Plan, teknisk og eiendom

- Kommunalsjef plan, teknisk og eiendom
- Plan og teknisk: Plan, beredskap, teknisk drift og tilskudd felles landbrukskontor Vågå-Sel
- Eiendom: Forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling (FDVU) kommunale eiendommer
- Beredskap
- Sel brann og redningsvesen

Med bakgrunn i at budsjetttrammene har vært stramme over flere år, har det for 2024 vært svært krevende å komme inn i budsjetttrammen. Mye av budsjettet for rammeområde 4 er bundet opp mot kontrakter med private leverandører og varekjøp, energikostnader og materialkostnader. Det er derfor krevende å komme inn i ramma når prisveksten ikke er kompensert i denne.

For å komme inn i ramma har vi lagt inn kutt på nødvendig vedlikehold, drift og oppgraderinger, spesielt innenfor kommunal veg, gatelys og bygg. Disse kuttene er beskrevet under den enkelte tjeneste. I tillegg er alle drifts- og vedlikeholdsposter kuttet til et absolutt minimum.

Det har i flere år vært beskrevet et behov for å etablere en permanent mannskapsbase og lager for driftspersonell innen rammeområde 4. Sel kommune etablerte i 2022 en lagerhall på Skansen 32, for å dekke noe av behovet. Dagens fasiliteter tilfredstiller ikke krav til hygiene og mulighet til å holde avstand mellom de ansatte ved eksempelvis pandemier eller andre smittsomme sykdommer. Dagens løsning er sterkt underdimensjonerte med hensyn til kontor-, pauserom- og garderobefasiliteter. Det er ikke funnet rom for noen større investering på dette for kommende økonomiplanperiode.

Kommunalsjef

Budsjettområdet omfatter kun lønn til kommunalsjef og beredskapskoordinator samt noen eksternt finansierte prosjekt.

Klima- og miljøarbeid er gjennomgående i kommuneplanens samfunnsdel 2018-30. Vi jobber derfor for klimaeffektive løsninger både når det gjelder videreutvikling av drift, investeringer samt i alt planarbeid. Dette er også løsninger som gir økonomiske gevinster på kort og lang sikt. Det er også viktig at planarbeidet beholder fokuset på klima og miljø da det er viktig for at samfunnet skal være robust i forhold til fremtidige hendelser.

Ekstremværet «Hans» har vist hvor viktig beredskapsarbeidet i kommunen er. Kommunen er tilsynsmyndighet når det gjelder sikringstiltak og vedlikehold. Når NVE ferdigstiller sine sikringstiltak er det Sel kommune som tar over driftsansvaret. Denne ressursen finnes ikke pr i dag. Det er viktig at Sel kommune sørger for tilstrekkelige ressurser for å ta dette ansvaret. Den planlagte totale organisasjonsgjennomgang og omstillingsarbeidet i 2024, som beskrevet tidligere i dokumentet, må finne handlingsrom for denne.

Sel brann- og redningsvesen

Det er ikke funnet rom i budsjettet til ønskede investeringer og styrking av driftsrammen innen Sel brann- og redningsvesen. Det er derfor ikke funnet midler til å etablere vann- og overflateredning, skifte ut brannbekledning og kurs/kompetanseheving.

Plan, beredskap og teknisk drift

Det skisseres flere tiltak som er en forutsetning for å komme inn i rammene for 2024.

Kommunale gatelys vil slukkes i tidsrommet klokken 24:00 – 05:00 for å spare energikostnader.

Stillinger blir ikke erstattet ved naturlig avgang. Oppgavene løses ved at de flyttes til fellestjenesten.

Sommervedlikehold på kommunale veger hadde en underdekning i 2023, budsjettet tas ytterligere ned i 2024.

Flomsikring Otta

Sel kommunestyre vedtok i sak 21/53 at kommunen selv skal utarbeide en reguleringsplan for området som blir omfattet av flomsikringstiltaket. Sel kommune og NVE har faste møter for å planlegge flomsikring av Otta. Prosjekteringsarbeidet til NVE og reguleringsarbeidet til Sel kommune samarbeider, for å gi et godt resultat. Dette vil ha prioritet og være arbeidskrevende de neste årene.

I tillegg til distriktsandelen vil kommunen bli utfordret på mange oppgaver som krever prioritet for å få til realisering i tråd med planene.

Veier

Den største usikkerheten i budsjettet for rammeområde knytter seg mest til realismen på vinter- og sommervedlikehold på veg. De største og mest variable kostnadene her styres i hovedsak av vær- og klimaforhold, og må uansett utføres på et nivå som gir akseptabel framkommelighet og trafiksikkerhet.

Det er nylig inngått nye kontrakter på vintervedlikehold av kommunale veger, og disse har en prisoppgang på ca. 20 % siden forrige fire års periode, mens energiutgiftene på gatelys har økt med ca. 60 %.

Det har ikke vært kapasitet til å kjøre prosess med privatisering av kommunale veger som forventet i inneværende budsjettperiode. Det vil derfor ikke være mulig å innfri forventninger om nedtak av vegbudsjettet med virkning fra 2024. Det er lagt opp til en oppgradering av de vegene som tidligere er foreslått privatisert med kr 1,3 mill. i 2025, slik at disse vegene kan privatiseres i løpet av 2025, med halvårsvirkning i 2025, og helårsvirkning f.o.m. 2026.

Prioriteringene innen Hovedplan vei samhandler med prioriteringene innen hovedplan vann og avløp, det er derfor viktig å se disse to planene i sammenheng da endringer i den ene vil få konsekvenser for rekkefølgen i utførelse av den andre.

Parkeringsplasser

Parkeringsplassen nord for Amfi kjøpesenter er kommunal. Otta Handels- og næringsforening, Otta Motorfestival og Amfi kjøpesenter har alle kontaktet kommunen med ønske om at plassen blir reasfaltert og setningsskader etter flommer blir utbedret. Vi ser og et behov for å flytte ladestasjonene slik at plassen blir mer arealeffektiv. Det er ikke funnet midler til reasfaltering, men arbeidet med å flytte ladestasjonene vil starte i 2024. Dette arbeidet vil i sin helhet bekostes av eier av ladestasjonene.

Behovet for en rehabilitering og restrukturering av plassen er absolutt reell, men det vurderes som lite hensiktsmessig å utføre et slikt tiltak før en ser resultatet av flytting av ladestasjonene. Prosjektet med flomsikring av Otta har også elementer i seg som kommer i berøring med parkeringsplassen. En finner det derfor naturlig å avvente dette prosjektet til en har fått på plass en flomsikring av Otta. Det er ikke funnet rom for tiltaket i kommende økonomiplanperiode.

Vann og avløp

Hovedplan VA er et dynamisk dokument der vi må legge inn endringer i forhold til nye forhold som oppstår og ny kunnskap som kommer til.

Sel kommune har startet oppmåling av rør og kummer innen vann og avløp. Dette for å sikre oppdaterte data og et godt grunnlag for digitale kart innen VA og revidering av hovedplan for vann og avløp. Dette arbeidet legger et godt og viktig grunnlag for NVE sine planer og detaljprosjektering når de skal flomsikre Otta. Det stilles også strenge krav til detaljkunnskap om infrastruktur innen vannforsyning av flere overordnede myndigheter.

Avløpsledning Mysusæter

Kapasiteten på den kommunale avløpsledningen fra Mysusæter som går gjennom Uldalen er sprengt. Det jobbes for å finne alternative løsninger for å øke kapasiteten. Vi har foretatt målinger og kapasitetsberegninger og vil utrede prosjektet videre i 2024. Det er ikke prioritert midler til utbedring i økonomiplanperioden. Frem til kapasiteten er økt vil kommunen kunne gi tillatelse til hyttebygging i området, men det kan ikke gis tillatelse til at man får koble seg på avløpsnett. Eksisterende hytter, som mangler vann- og avløpstilkobling, vil heller ikke få tillatelse til å koble seg på det kommunale vann- og avløpsnett.

Renovasjon

Endringer innen renovasjon er lagt inn i henhold til innspill fra NGR.

Slambehandling

I 2019/2020 ble det gjennomført et forprosjekt knyttet til etablering av biogassanlegg på Otta, som alternativ behandlingsform av husholdningsslam. Forprosjektet ble finansiert gjennom "Klimasatsmidler" fra Miljødirektoratet og tilsvarende lokal egeninnsats. Prosjektrapporten ble presentert for kommunestyret 30.3.20.

Sel kommune er prosjekteier i utredningsarbeidet. I tillegg deltar de andre kommunene i Nord-Gudbrandsdal og Nord-Gudbrandsdal Renovasjonsselskap IKS - NGR. Prosjektet ble fulgt opp som en del av regionsenterprosjektet. Hovedfokus er å finne løsninger for kommunene i Nord-Gudbrandsdal. Men det kan også være aktuelt å invitere kommuner utover regionen. Arbeidet kom i gang i 2020,

men har ikke hatt ønsket framdrift med bakgrunn i Covid-19. Dette prosjektet er revitalisert i 2023 og vil gå videre i 2024.

Eiendom

Budsjettrammen for 2024 er tilsvarende samme størrelse som budsjettet for 2023. Det er ikke kompensert for hverken pris- eller lønnsvekst. Dette gjør det vanskelig å finne rom for å ta tak i vedlikeholdsetterslepet som har vært kjent over flere år.

En stor del av driftsutgiftene til kommunal eiendom berøres av prisvekst, herunder energikostnader, offentlige gebyrer (Vann/Avløp/Renovasjon), renholdsmateriell, vedlikeholdsmateriell, alle typer service og tilsyn, forsikringer m.m.

KOSTRA-tall viser at Sel kommune prioriterer eiendomsforvaltning lavere enn landet og kommunegruppe 4. Sel kommune har over tid ligget lavere enn normtall for verdibevarende vedlikehold. Selv om vi har begynt å redusere m² formålsbygg pr innbygger ligger vi fremdeles høyt sammenlignet med resten av landet og kommunegruppe 4. Den positive nedgangen i m² formålsbygg pr innbygger vil fortsette når vi kan flytte inn i ny Otta barnehage og avhende eller ta de gamle barnehagene i bruk til hensiktsmessige formål.

Vi vil i 2024 se en positiv effekt på FDV-kostnader ved å samle barnehagene i Otta barnehage. Nye bygg er både mer rasjonelle å drifte og energieffektive. I tillegg ligger det inne økt avhending av kommunale formålsbygg utover i økonomiplanperioden, som vil bidra til å redusere FDV-utgiftene ytterligere. Kommunestyret har vedtatt at gamle Otta skole skal rives. Planleggingsprosessen er i gang, og vi forventer riving i løpet av 2024. Dette gir ytterligere reduksjon i driftskostnader til tross for at bygget ikke har vært brukt til tjenesteproduksjon siden skolen flyttet.

Sel kommune har gjennom flere år gjennomført flere energibesparende tiltak i våre formålsbygg som har vært kostnadsbesparende. Det er derfor ikke så mye mer å hente i den eksisterende bygningsmassen, da denne begynner å bli gammel og tiltak som vil ha effekt vil være svært kostbare. Det er derfor viktig at vi jobber for å en mer arealeffektiv tjenesteproduksjon, da det gir mindre behov for oppvarming, ventilasjon, renhold, byggdrufter osv. Her skal det utredes muligheten for samlokalisering av ulike tjenester.

De siste årene har det vært større fokus på og flere saker som omhandler drift av områder der Sel kommune er grunneier. Særlig gjelder dette områdene vi har rundt boligfelt med rydding og rensk av bekker og grøfter, utbedring av sikringstiltak og felling av trær. Disse kostnadene ligger utenfor rammen som er tildelt til forvaltning, drift og vedlikehold av kommunale bygg.

Kommunen skal legge til rette for det grønne skiftet, et av tiltakene er å redusere bruken av fossile kjøretøy. Gjester som besøker rådhuset og ansatte forventer å kunne lade bilen ved rådhuset mens de er i møter. Administrasjonen vil se etter løsning for dette.

Funksjonalitet og tilgjengelighet i Sel rådhus har i flere år vært et tema administrativt, uten at det har vært kapasitet til å løfte dette inn i budsjett. Planløsningen legger ikke til rette for arealeffektive tjenester, samt at kontorene er dårlig lydisolert. Både kommunestyre- og formannskapssalen er dårlige arbeidsrom med utfordringer med temperatur og luftkvalitet. Inventar og møbler er slitt og plasskrevende. Rådhusets hovedinngang oppleves som lite innbydende og inkluderende av

besøkende. Det er behov for å gjøre endringer. Dette skal ses på i sammenheng med annet arbeid knyttet til omorganisering og arealeffektivitet generelt. Det ligger ikke inne midler til dette i økonomiplanperioden.

Del 3 Investeringer 2024

Investeringsnivået i 2024 og videre i økonomiplanperioden, er basert på følgende faktorer:

- **De store investeringene:** Møte demografisk endring, sikre beredskap, infrastruktur og mulighet for nærings- og samfunnsutvikling.
- Investeringer i tråd med **gjennomgående perspektiv i kommuneplanens samfunnsdel:** Digitalisering, klima/miljø, innovasjon/næringsutvikling og folkehelse.
- **Må**-investeringer i henhold til innmeldte behov og krav til HMS for ansatte og tjenestemottakere.
- Oppfølging av **andre politiske vedtak**

Sel kommune har en høy lånegjeld, og til tross for dette ligger det store investeringstiltak i økonomiplanperioden. For å forsøke å redusere investeringsgraden i økonomiplanperioden, må en i forbindelse med organisasjonsgjennomgang i 2024 jobbe for å finne mindre kostnadskrevede løsningsalternativer for å redusere investeringsgraden i økonomiplanperioden. Det er viktig at det jobbes aktivt politisk for å få ned egenandelen på flomsikring. Investeringsnivå og -tiltak baserer seg også på en vurdering av administrativ kapasitet til å følge opp og realisere vedtakene. Investeringsrammene er bruttotall. Eventuelle tilskudd vil være en del av medfinansiering for å realisere investeringsrammen.

Rammeområde 1 - Sentralt og felles

	2024	2025	2026	2027
Egenkapitalinnskudd KLP	1 650	1 650	1 650	1 650
Sel Kirkelig råd – Støyskjerming	800	800	0	1 550
RegionData - Investeringsbehov for planperioden	450	645	518	278
IKT - Planmessig fornying av maskinparken	1 500	1 500	1 500	1 500

IKT anskaffelser inngår i et samlet system med samme bruksformål.

Sel kirkelige råd

Med bakgrunn i analyserte behov og innspill fra Kirkevergen i Sel, prioriteres støyskjerm Sel Kirke (800') Toalett/servicebygg Høvringen fjellalter (500'). Prosjektering av utvidelse av Sel gravplass (300'). Prosjektering av utvidelse av Sel gravplass (600'). Utskifting av tak på Nord-Sel Kirke (950'). Sel

kirkelige råd hadde i sitt budsjettforslag ønske om totalt 3 150' for 2024 og kr 4,8 mill. i resten av planperioden.

RegionData

Det er lagt opp til investeringer for 1 500 000 totalt for RegionData i 2024, Sel sin andel er 450'. Det skal investeres i Serverfarm (625'), ny kartløsning (500') og InfoDoc Sky (375').

Rammeområde 2 - Oppvekst

	2024	2025	2026	2027
Heidal Skole - Asfaltering	0	0	0	500
Otta Barnehage - Nøkkelsystem, sykkelkur	450	0	0	0

Rammeområde 3 - Helse og omsorg

	2024	2025	2026	2027
Prosjektering investering pleie og omsorg	1 200	0	0	0
Investering bygg pleie og omsorg	30 000	100 000	170 000	0
Velferdsteknologi Pleie- og omsorg	0	1500	0	0
NGLMS – Delevegg/bygg tiltak legekantor	600	0	0	0
Selsro – Heis	2 100	0	0	0
Selsro – Parkering	0	0	150	0
Selsro - Veranda/svalgang	0	300	0	0
Heidalstun – Herregarderobe	0	400	0	0
Heidalstun - Kjøkken og renhold bofellesskap	0	300	0	0
Hjemmeboende - Kjøp av nye trygghetsalarmer 4G		700	0	0
Hjemmeboende – Biler	1 100	1 100	0	0
Otta Brygge – Solskjerming	0	0	100	0
Otta Brygge – Lagringsplass	0	0	100	0
Otta Brygge – Parkering vannlekkasje	550	0	0	0
Otta Brygge – Låsesystem	200	0	0	0

Alle tiltak er vurdert som investering i form av på påkostning, over kr 100.000 og økonomisk levetid over 3 år.

Velferdsteknologi Pleie- og omsorg

Arbeidet med etableringen av nytt sykehjemsanlegg ved NGLMS er påbegynt. Dette er et oppgradert varslingsanlegg som kan ta i bruk ulike typer sensorikk, og muliggjør differensiering i varsling.

Oppgraderingen vil pågå ut i 2024. Det er planlagt nytt og tilpasset system ved Selsro, Heidalstun og Otta Brygge i 2025.

Rammeområde 4 - Plan, teknisk og eiendom

	2024	2025	2026	2027
Distriktsandel flomsikring Otta Sentrum	0	25 000	25 000	0
Kartlegging næringsareal, Geolog	0	250	0	0
Miljøstasjon Myrmoen - Detaljprosjektering og oppstart	18 400	0	0	0
Teknisk drift – Traktor	2 600	0	0	0
Teknisk drift – Hovedplan vann og avløp (Se oppsett)	18 100	30 970	29 000	20 400
Teknisk drift – Hovedplan vei (Se oppsett)	3 000	3 000	3 000	3 000
Eiendom – Klima og energi	6 000	0	0	0
Eiendom - Heidalshallen, takteking over svømmehall	0	800	0	0
Eiendom - Ottahallen - nødløsanlegg	0	200	0	0
Eiendom – Selsvegen10 – Ombygging psykisk helse	1000	0	0	0
Eiendom – Renholds utstyr	400	0	0	0

Hovedplan veg

Økonomiplan videreføres med kr 3 mill. pr. år i tråd med hovedplan veg. Handlingsplan ruleres årlig i budsjett/økonomiplan og uthevet tallstørrelse indikerer samordning mot hovedplan VA og regionsenterprosjektet. Investeringer i 2024-2027 er prioritert slik:

Hovedplan vei 2024 - 2027 (tall i hele tusen)					
Beskrivelse av tiltak	Merknader	2024	2025	2026	2027
Generell oppgradering av gateløys			800		
Johan Nygårds gate (fra Storgata og sørover til Skolevegen, planlagt i 2021. Dette ble ikke utført, midlene ble omprioritert til	Se fotnote 1.)				
Mullers gate - fra Vogmanns gata og søver til elvemøtet, pluss Vognmannsgata og deler av JohnNygårds gate.			900	2100	2200
Wildenveys gate	Se fotnote 1.)				
Botten Hansens gate/Ottekra		3000			
Storgata				900	
Ressvollvegen - asfalt	Se fotnote 2.)				800
Moavegen gateløys					
Fyruvegen					
Oppgradering av veger som skal privatiseres			1300		
Sum		3 000	3 000	3000	3000
Fotnote 1.)	Omprioriterte midler fra planlagte tiltak i Mullers gate i 2021, til tiltak i Wildenveysgate i 2023 med 800`. Midlene ble omdisponert med 400` til Fyruvegen og Ulvoldsvegen i 2023, og restende forskyvd til Wildensveys gate i 2024.				
Fornote 2.)	Prosjektet er flyttet til 2027, i påvente av ny vannledning.				

Hovedplan vann og avløp

Bakgrunn for hovedplan var å få formulert overordnede mål og delmål for vannforsyningen og avløpshåndteringen. Status på de ulike tekniske anlegg ble kartlagt i 2014, og det ble vedtatt en handlingsplan for å nå oppsatte mål. Hovedutfordringene var stort etterslep på rehabilitering av ledningsnett og installasjoner både innenfor vannforsyning og avløp. Det gjennomføres både investeringstiltak, plantiltak, administrative tiltak og drifts- og vedlikeholdstiltak som ledd i gjennomføringen av handlingsplan.

Investeringsnivået for perioden 2024 -2027 er prioritert slik:

Hovedplan vann og avløp 2024-2027(tall i hele tusen)				
Investeringsbehov vann og avløp				
Beskrivelse av tiltak	2024	2025	2026	2027
APS, Nordsel, skottvatnet og Kompanienget		3170		
Ny aps Haugstulen		1700		
Ny aps Ottnes		1700		
Ny aps Killi		1700		
Prosjekteing Hjellum, pluss fylleledning fra Ottbragden		1500	1000	5500
Sanering fra Ulvolden til Skansen	300	7200		
Sanering Plassjordet sør for rondanevegen				1900
Sanering VA KP19 Øødegård til slakteriet + Romundgardsjeiilen				4000
VA sanering Mullersgate, Vognmannsgata og Johan Nygårds gate. (Mullers gate fra Vognmannsgata og sørover mot elvemøtet, Vognmannsgata og Johan nygårds gate mellom Storgata og Skolegata)	1500	6000	6000	
Va sanering Selsrogata				
VA sanering Storgata			8000	
VA sanering Storrustvegen		5000	5000	
Hovedkummer Sandbumoen, Kongsvegen og Apotekerbrua (gjelder generelt flere kummer, og flere kummer vil bli vurdert løpende)	2000	2000	2000	2000
Akutte tiltak VA (større lekarsjer)	1000	1000	1000	1000
Sliperigata	1000			
Nytt høydebasseng på Sandbumoen	1500		6000	6000
Oppdatering av Hovedplan VA	500			
Revisjon av bredskapsplaner for VA (avløp i 23 og vann i 24 - offentlig pålegg)	600			
Sanering av hovedledning/luftstrekk under overgang på Dahle	1200			
Fordrøyningsanlegg avløp fra Mysusetser - alt. Ny hovedledning	1500			
Mengdemåling overløp Otta RA	3000			
Inngjerding av alle vannbrønner til vannforsyning	1000			
Etablering av UV- anlegg på Bjølstadmo- og Faukstad vannverk	3000			
	18100	30970	29000	20400

Overførte investeringer fra 2023

Flere investeringsprosjekt er årsuavhengige, men til tross for dette skal investeringsbudsjettet være årsavhengig. Det er ikke tillatt å pådra utgifter i investeringsregnskapet uten at det er gitt bevilgning fra kommunestyret. Av den grunn må prosjekter som ikke er ferdigstilt i 2023 rebudsjetteres i nytt regnskapsår 2024. Det blir fremmet som egen sak til kommunestyret.

Handlingsregler for overordnet, økonomisk styring

Handlingsregel 1: Netto driftsresultat skal over tid være 1,75 % av driftsinntektene. Forskjellen mellom korrigert netto driftsresultat og netto driftsresultat er premieavvik på pensjon, samt netto bruk og avsetning av bundne driftsfond.

Økonomiplanen viser netto driftsresultat hvert år:

2024: 0,15 %

2025: 0,55 %

2026: 0,88 %

2027: 0,48 %

Handlingsregel 2: Disposisjonsfond skal over tid være 10 % av driftsinntektene.

Forutsatt at økonomiplanen følges som forutsatt og regnskapsresultat på kr -15 mill. i 2023, er måltall for disposisjonsfond beregnet til:

2024: 15,2 %

2025: 15,4 %

2026: 15,8 %

2027: 15,4 %

Handlingsregel 3: Netto renteekspontert lånegjeld skal over tid ikke overstige 80 % av sum driftsinntekter (sak 2021/74 15.12.21).

Framskrevne nøkkeltall viser netto renteekspontert gjeld:

2024: 75,7 %.

2025: 77,5 %.

2026: 81,3 %.

2027: 76,1 %.

Del 4 Budsjettskjema

Bevilgningsoversikt 1A Drift

Bevilgningsoversikt - drift (budsjett)	Budsjett			
	2024	2025	2026	2027
1 Rammetilskudd	307 444	307 632	308 132	309 132
2 Inntekts- og formueskatt	140 956	140 956	140 956	140 956
3 Eiendomsskatt	23 396	25 496	26 096	26 696
4 Andre generelle driftsinntekter	31 610	24 610	20 235	20 235
5 Sum generelle driftsinntekter	503 406	498 694	495 419	497 019
6 Sum bevilgninger drift, netto	442 298	433 476	428 323	428 507
7 Avskrivninger	34 000	35 000	36 000	37 000
8 Sum netto driftsutgifter	476 298	468 476	464 323	465 507
9 Brutto driftsresultat	27 108	30 218	31 096	31 512
10 Renteinntekter	5 060	4 860	4 460	4 460
11 Utbytter	8 545	9 025	10 025	11 025
12 Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	0	0	0	0
13 Renteutgifter	39 255	39 048	38 546	39 716
14 Avdrag på lån	34 369	35 966	36 532	40 692
15 Netto finansutgifter	-60 019	-61 129	-60 593	-64 923
16 Motpost avskrivninger	34 000	35 000	36 000	37 000
17 Netto driftsresultat	1 089	4 089	6 503	3 589
Disponering eller dekning av netto driftsresultat				
18 Overføring til investering	1 650	1 650	1 650	1 650
19 Avsetninger til bundne driftsfond	427	427	427	427
20 Bruk av bundne driftsfond	-1 603	-1 603	-1 603	-1 603
21 Avsetninger til disposisjonsfond	1 650	4 650	7 064	4 150
22 Bruk av disposisjonsfond	-1 035	-1 035	-1 035	-1 035
23 Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0
24 Sum disp. eller dekning av netto drift	1 089	4 089	6 503	3 589
25 Fremført til inndeckn senere år (merforbruk)	0	0	0	0

Bevilgningsoversikt 1B drift

Bevilgningsoversikt drift, del B	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026	Budsjett 2027
Sum rammeområde 1	70 125 000	65 662 000	60 917 000	60 187 000
Sum rammeområde 2	155 838 000	150 044 000	147 914 000	147 944 000
Sum rammeområde 3	198 421 000	202 963 000	205 563 000	205 563 000
Sum rammeområde 4	42 383 000	41 270 000	40 775 000	40 775 000
Sum fordelt rammeområder	466 767 000	459 939 000	455 169 000	454 469 000

Regiondata inngår i rammeområde 1.

Økonomisk oversikt drift

	Budsjett			
	2024	2025	2026	2027
Driftsinntekter				
1 Rammetilskudd	307 444	307 632	308 132	309 132
2 Inntekts- og formuesskatt	140 956	140 956	140 956	140 956
3 Eiendomsskatt	23 396	25 496	26 096	26 696
4 Andre skatteinntekter	1 645	1 645	1 645	1 645
5 Andre overføringer og tilskudd fra staten	29 965	22 965	18 590	18 590
6 Overføringer og tilskudd fra andre	129 581	129 581	129 581	129 581
7 Brukerbetalinger	18 411	18 411	18 411	18 411
8 Salgs- og leieinntekter	87 009	89 294	91 132	92 599
9 Sum driftsinntekter	738 407	735 980	734 543	737 610
Driftsutgifter				
10 Lønnsutgifter	407 325	402 277	401 897	399 176
11 Sosiale utgifter	80 755	84 756	85 821	91 193
12 Kjøp av varer og tjenester	146 490	144 000	144 000	143 000
13 Overføringer og tilskudd til andre	42 729	39 729	35 729	35 729
14 Avskrivninger	34 000	35 000	36 000	37 000
15 Sum driftsutgifter	711 299	705 762	703 447	706 098
16 Brutto driftsresultat	27 108	30 218	31 096	31 512
Finansinntekter				
17 Renteinntekter	5 060	4 860	4 460	4 460
18 Utbytter	8 545	9 025	10 025	11 025
20 Renteutgifter	39 255	39 048	38 546	39 716
21 Avdrag på lån	34 369	35 966	36 532	40 692
22 Netto finansutgifter	-60 019	-61 129	-60 593	-64 923
23 Motpost avskrivninger	34 000	35 000	36 000	37 000
24 Netto driftsresultat	1 089	4 089	6 503	3 589
Disp. eller dekning av netto driftsresultat:				
25 Overføring til investering	1 650	1 650	1 650	1 650
26 Avsetninger til bundne driftsfond	427	427	427	427
27 Bruk av bundne driftsfond	-1 603	-1 603	-1 603	-1 603
28 Avsetninger til disposisjonsfond	1 650	4 650	7 064	4 150
29 Bruk av disposisjonsfond	-1 035	-1 035	-1 035	-1 035
30 Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0
31 Sum disponeringer eller dekning av netto drift	1 089	4 089	6 503	3 589

Bevilgningsoversikt investering Del A

	2024	2025	2026	2027
Investeringer i varige driftsmidler	88 450	167 465	229 368	27 228
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	1 650	1 650	1 650	1 650
Sum investeringsutgifter	90 100	169 115	231 018	28 878
Kompensasjon for merverdiavgift	9 550	26 800	40 000	1 100
Tilskudd fra andre	16 500	55 000	93 500	0
Salg av varige driftsmidler	3 800	6 100	100	100
Bruk av lån	58 600	79 565	95 768	26 028
Sum investeringsinntekter	88 450	167 465	229 368	27 228
Videreutlån	10 000	10 000	10 000	10 000
Bruk av lån til videreutlån	10 000	10 000	10 000	10 000
Avdrag på lån til videreutlån	1 400	1 500	1 600	1 700
Mottatte avdrag på videreutlån	1 400	1 500	1 600	1 700
Overføring fra drift	1 650	1 650	1 650	1 650
Netto avs. til eller bruk av bundne inv.fond	0	0	0	0
Netto avs. til eller bruk av ubundet inv.fond	0	0	0	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetn.	1 650	1 650	1 650	1 650
Fremført til inndeckn. i senere år(udekket bel)	0	0	0	0

Bevilgningsoversikt investering Del B

Brutto investeringer	2024	2025	2026	2027
Kirkelig fellestråd	800	800		1 550
Regiondata	450	645	518	278
IKT, plan for årlig utskifting av PC	1 500	1 500	1 500	1 500
Velferdsteknologi Pleie- og omsorg	-	1 500	-	
Ny utredning Pleie og omsorg	1 200	-		
Pleie og omsorg	30 000	100 000	170 000	-
Kjøp av nye trygghetsalarmer	-	700	-	
Hjemmebasert omsorg - Nye biler	1 100	1 100	-	
Otta Brygge - Solskjerming	-	-	100	
Otta brygge - Lagringsplass	-		100	
Otta brygge - Parkering vannlekkasje	550			
Otta brygge - Låsesystem	200			
Otta barnehage, nøkkelsystem, sykkelkur	450			
Heidal skole asfaltering	-			500
Heidalshallen - Taktekking over svømmehall	-	800	-	
Ottahallen - nødlysanlegg	-	200	-	
NGLMS - Delevegg/bygn.messige tiltak legekantor	600	-		
Selsro - Heis, tillegg utover tidl bevilget	2 100	-	-	
Selsro - Parkering			150	-
Selsro - Veranda/svalgang	-	300	-	
Heidalstun - Kjøkken og ren.bofelleskap		300		
Heidalstun - Herregarderobe	-	400	-	
Selsvegen 10 - ombygging psykisk helse	1 000			
Renholdsutstyr eiendom	400			
Klima og energi	6 000	-	-	-
Hovedplan veg	3 000	3 000	3 000	3 000
Hovedplan vann og avløp	18 100	30 970	29 000	20 400
Traktor teknisk drift	2 600	-		
Flomsikring Otta		25 000	25 000	-
Kartlegging næringsareal, bruk av geolog	-	250	-	
Myrmoen - Sorteringsanlegg for husholdningsavfall	18 400	-		
Egenkapitalinnskudd KLP	1 650	1 650	1 650	1 650
Brutto investering	90 100	169 115	231 018	28 878

Oversikt gjeld og forpliktelser

	2024	2025	2026	2027
Investeringslån brutto	848 249	891 848	949 487	934 888
Herav anslag lån til selvkost	-225 000	-245 000	-260 000	-270 000
Netto investeringslån	623 249	646 848	689 487	664 888
Startlån	49 782	52 982	60 482	67 982
Balanseført pr. 31.12.22				
Premieavvik pensjoner	57 753			

Ordliste - forkortelser

ATP	Areal- og transportplanlegging (samordna)
BUP	Barne- og ungdomspsykiatri
BUFDIR	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
DPS	Distriktpsikiatrisk senter
EKOM	Elektronisk kommunikasjon
FACT	Fleksibel Assertive Community Treatment
GIAX	Gudbrandsdal Industrier AS – attføringsbedrift
HDO	Heldøgnsomsorg
HINN	Høgskolen i Innlandet
IKT	Informasjons- og kommunikasjonsteknologi
IFK	Innlandet fylkeskommune
IMDI	Integrerings- og Mangfoldsdirektoratet
IPR	Interkommunalt politisk råd for Nord-Gudbrandsdal
KAD	Kommunale akutte døgnplasser
KOSTRA	Kommune stat rapportering
NGLMS	Nord-Gudbrandsdal lokalmedisinske senter
NGR	Nord-Gudbrandsdal renovasjonsselskap
PSU	Partssammensatt utvalg
ROS	Risiko- og sårbarhetsanalyse
SI	Sykehuset Innlandet